

(Artık tarlanıza dilediğiniz yerden varın) ayeti hakkında şöyle dedi: Arkasından (dübüründen) veya adet halindeyken olmadıkça dilediği şekilde ona varır.

Dipnot 3: [Zayıf] Ata bin es-Saib ihtilat geçirmiştir (hafızası karışmıştır), Şerik ise suiu'l-hıfz (ezberi zayıf) biridir.

Bize Ahmed bin İshak tahdis edip dedi ki: Bize Ebu Ahmed tahdis edip dedi ki: Bize Şerik, Ata'dan, o Said bin Cübeyr'den, o da İbn Abbas'tan tahdis etti: (فَأْتُوا حَرَثَكُمْ أَنَّى) (Artık tarlanıza dilediğiniz yerden varın) sözü hakkında şöyle dedi: Arkasından ve adet halindeyken ona yaklaşmadığın sürece, önden veya arkadan dilediğin şekilde ona var.

Dipnot 4: [Zayıf] Önceki senedin aynısıdır, ileride geçmiştir.

Bize Ali bin Davud tahdis edip dedi ki: Bize Ebu Salih tahdis edip dedi ki: Bize Muaviye, Ali'den, o da İbn Abbas'tan tahdis etti: (فَأْتُوا حَرَثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ) (Artık tarlanıza dilediğiniz yerden varın) sözüyle harsı yani ferc kastetmektedir ve şöyle demektedir: Ferç sınırını geçmediğin müddetçe, ister önden ister arkadan ve dilediğin herhangi bir surette ona varırsın; bu da O'nun (فَأْتَوْهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ) (Öyleyse Allah'ın sizlere emrettiği yerden onlara varın) sözüdür.

Dipnot 5: [Hasen] Ebu Salih Abdullah bin Salih (Leys'in katibi) olup, hadisi yazılır.

Bunu Söyleyenlerin Zikri

Bana Hüseyin bin Ferec'den tahdis olundu, dedi ki: Ebu Muaz el-Fadl bin Halid'i işittim, dedi ki: Bize Ubeyd bin Süleyman haber verip dedi ki: Dahhak'ı (فَأْتُوا حَرَثَكُمْ أَنَّى) (Artık tarlanıza dilediğiniz yerden varın) sözü hakkında şöyle derken işittim: Dilediğiniz zaman demektir.

Dipnot 6, 7: [Zayıf] Hüseyin bin Ferec müdellistir, tefsiri Mücahid'den işitmemiştir; kendisine ulaşan senedde ise hocası Haccac'a telinde bulunan Hüseyin bin Davud el-Mısıfî bulunmaktadır. (Ayrıca Hüseyin bin Ferec metruktur, bu müellifin muallak rivayetlerindendir).

Bana Yunus bin Abdilâ'lâ tahdis edip dedi ki: Bize İbn Vehb haber verip dedi ki: Bize Ebu Sahr, Ebu Muaviye el-Becelî olan Ammar ed-Duhnî'den, o Said bin Cübeyr'den tahdis etti ki o şöyle demiştir: Ben ve Mücahid, İbn Abbas'ın yanında oturuyorken yanına bir adam geldi ve başucunda durup şöyle dedi: Ey Ebu'l-Abbas -veya ey Ebu'l-Fadl- âdet (maviş) ayeti hususunda beni ferahlatıp tereddüdümü gideremez misin? O da: Evet, dedi ve (وَسَأَلُونَكَ عَنِ الْمَيْضِ) (Sana âdet halini sorarlar) ayetini sonuna kadar okudu. Bunun üzerine İbn Abbas şöyle dedi: Kan nereden geldiyse, ancak o andan itibaren ona yaklaşmakla emrolundun. Bunun üzerine adam dedi ki: Ey Ebu'l-Fadl, peki onu takip eden (وَنِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُوا حَرَثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ) (Kadınlarınız sizin tarlanızdır, o halde tarlanıza dilediğiniz yerden varın) ayeti ne olacak? O da şöyle dedi: Yazıklar olsun sana! Hiç hars denilen yer arka olur mu? Söylediğin şey hak olsaydı, âdet hükmü nesh edilmiş olurdu; buradan meşgul olduğunda buradan gelmiş olursun, lâkin "anê şî'tüm" sözü gece ve gündüzün dilediğiniz vaktindedir.

Dipnot 8: [Zayıf] Ebu Muaviye Ammar bin Muaviye el-Becelî ed-Duhnî, Müslim'in riyalinden sika bir ravidir. Cami bin Şeddad el-Muharibi Ebu Sahre el-Kufî ise Sahihayn'ın ricalinden sika biridir.

Bunu Söyleyenlerin Zikri

Bana Yakub tahdis edip dedi ki: Bize İbn Üleyye tahdis edip dedi ki: Bize İbn Avn, Nafi'den haber verip dedi ki: İbn Ömer Kur'an okuduğu zaman konuşmazdı. (Nafi)

dedi ki: Bir gün bu ayeti okudum: (وَيَسْأَلُكُمْ حَرْثُ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ) (Kadınlarınız sizin tarlanızdır, o halde tarlanıza dilediğiniz yerden varın). **Bunun üzerine şöyle dedi: Bu ayetin kim hakkında indiğini biliyor musun? Dedim ki: Hayır. Dedi ki: Kadınlara dübürlerinden (فِي أَذْبَارِهِنَّ) yaklaşılması hakkında inmiştir.**

Dipnot 9: [Sahih] Ravilerinin hepsi daha önce geçen sika kimselerdir, senedi muttasıldır.

Bana İbrahim bin Abdullah bin Müslim Ebu Müslim tahdis edip dedi ki: Bize Ebu Ömer ez-Zarir tahdis edip dedi ki: Bize Kerabîsî'nin arkadaşı İsmail bin İbrahim, İbn Avn'dan, o Nafi'den tahdis edip dedi ki: Ben İbn Ömer'e mushafı tutuyordum, derken bu ayeti okudu: (وَيَسْأَلُكُمْ حَرْثُ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ). **Bunun üzerine şöyle dedi: Ona dübüründen (فِي أَذْبَارِهِنَّ) yaklaşması hususundadır.**

Dipnot 10: [Sahih] İsmail bin İbrahim bin Miksem el-Esedî, hüccet bir imamdır. Hafs bin Ömer Ebu Ömer el-Kebir el-Basrî saduk ve âlimdir. İbrahim bin Abdullah bin Müslim bin Maiz bin el-Muhâcir el-Basrî Ebu Müslim el-Kececi es-Sünen sahibidir, sika ve sabittir.

Bana Abdurrahman bin Abdullah bin Abdilhakem tahdis edip dedi ki: Bize Abdulmelik bin Seleme tahdis edip dedi ki: Bize Dîraverdî tahdis edip dedi ki: Zeyd bin Eslem'e şöyle denildi: **Muhammed bin Munkedir, kadınların dübürlerinden (فِي أَذْبَارِهِنَّ) ilişkiye girilmesini yasaklıyor. Bunun üzerine Zeyd dedi ki: Muhammed'in bunu yaptığına dair şahitlik ederim, çünkü bunu yaptığını bana kendisi haber vermişti.**

Dipnot 11: [Zayıf] Abdulaziz bin Muhammed bin Abdulaziz bin Ebi Ubeyd ed-Dîraverdî suiu'l-hıfz'dır. Abdulmelik bin Seleme bin Yezid el-Mısrî ise metruku'l-hadistir.

Bana Abdurrahman bin Abdullah bin Abdilhakem tahdis edip dedi ki: Bize Ebu Zeyd Abdurrahman bin Ahmed bin Ebi'l-Ğamr tahdis edip dedi ki: Bana Abdurrahman bin Kasım, Malik bin Enes'ten tahdis etti ki, ona şöyle denilmişti: Ey Ebu Abdullah, insanlar Salim'den şöyle rivayet ediyorlar: "Köle veya eçi (Yabancı/Arap olmayan), babamın adını kullanarak yalan söyledi." Bunun üzerine Malik dedi ki: Yezid bin Ruman'ın bana Salim bin Abdullah'tan, onun da İbn Ömer'den tıpkı Nafi'nin söylediği gibi haber verdiğine şahitlik ederim. Ona denildi ki: Mademki öyledir, Haris bin Yakup, Ebu'l-Hubab Said bin Yesar'dan, onun İbn Ömer'e şöyle sorduğunu rivayet ediyor: Ey Ebu Abdurrahman, biz cariyeler satın alıyoruz ve onlara tahmîs yapıyoruz (arkadan yaklaşıyoruz). Bunun üzerine (İbn Ömer) dedi ki: **Tahmîs de ne oluyor? Bunu dübür için mi söylüyoruz? İbn Ömer dedi ki: Of of! Bunu bir mümin -veya müslüman- yapar mı? Bunun üzerine Malik dedi ki: Zebi'a'nın bana Ebu'l-Hubab'dan, onun da İbn Ömer'den tıpkı Nafi'nin söylediği gibi haber verdiğine şahitlik ederim.**

Dipnot 12: [Sahih] Ebu Zeyd Abdurrahman bin Ahmed bin Ebi'l-Ğamr el-Mısrî el-Fakih; Tehzib'de ve İbn Ebi Hatim 2/2/274-275'te tercüme edilmiştir. Malik'in en sebt (en sağlam) ashabındandır. Bu haberi İbn Kesir 1: 521-522'de nakletmiştir. (Darekutni, Abdurrahman bin Kasım'ın yolundan Malik'ten rivayet etmiştir. Ve şöyle demiştir: Bu Malik'ten mahfuz ve sahih bir rivayettir).

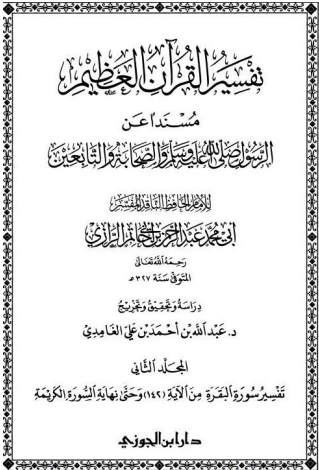
Bana Muhammed bin İshak tahdis edip dedi ki: Bize Amr bin Tarık haber verip dedi ki: Bize Yahya bin Eyyub, Musa bin Eyyub el-Hafikî'den haber verip dedi ki: Ebu Majid ez-Ziyadî'ye dedim ki: Nafi, İbn Ömer'den kadının dübürü hakkında rivayette bulunuyor. O da şöyle dedi: Nafi yalan söylemiştir; ben İbn Ömer ile arkadaşlık ettim,

Nafi ise o sırada köle idi; kendisinin şöyle dediğini işittim: Filan zamandan beri karımın fercine bile bakmadım.

Dipnot 13: [Zayıf] Ebu Majid ez-Ziyadi meçhul haledir.

Bana Ebu Kılâbe tahdis edip dedi ki: Bize Abdussamed tahdis edip dedi ki: Bana Ebu Bekir, Eyyub'dan, o Nafi'den, o da İbn Ömer'den tahdis etti: (فَأَتُوا حَرَثَكُمْ أَيْ شَيْئَكُمْ) (Artık tarlanıza dilediğiniz yerden varın) ayeti hakkında dedi ki: Dübürdedir.

Dipnot 14: [Sahih] Ravilerinin hepsi daha önce geçen sika kimselerdir; Abdullah bin Zeyd bin Ömer ve Mervan'ın lebeleri hariç olmak üzere onların şartı üzere senedi muttasıldır, ancak Abdussamed'den bu hususta rivayet etmemiştir. En doğrusunu Allah bilir.

تفسير سورة البقرة (٢٢٣) ٣٩١٧

الوجه الثاني

١٨١٢ - حدثنا يونس بن عبد الأعلى ثنا ابن وهب، ثنا أبو صخر، عن أبي معاوية الجعفي - يعني: عمار البغلي، عن سعيد بن جبيرة، قال: بينا أنا ومجاهد جالسان عند ابن عباس، أتاه رجل فوقف، فقال: كيف بالأية: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾. قال: إي! ومهلك! وفي الخبر من حرث! لو كان ما تقول حلالاً، لكان المحبض سنوئاً! إذا شغل من ها هنا، جئت من ها هنا، ولكن: ﴿لَا يَفْقَهُ﴾ من الليل والنهار.

الوجه الثالث

١٨١٣ - حدثنا محمد بن إسماعيل الأحمسي، ثنا وكيع، عن يونس بن أبي إسحاق (ب/١٨٨) عن زائدة بن عمير الطائي، عن ابن عباس، في قوله: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾. قال: إن شئت (مولى)، وإن شئت غير (مولى).

• قوله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾. قال: قال: الزول.

١٨١٢ (ب) في إسناده أبو صخر، وهو: صدوق بهم، وعليه فهو إسناده ضيف. سبق ورود في الآثر رقم (١٧٨٨).

أخرجه الطبري في التفسير (٤٠٣/٤) رقم (٤٢٢٤) من سعيد بن جبيرة به، وأولون منه. وذكره السيوطي في الدر المنثور (٣٢٠/١)، وهواه إلى ابن جرير وابن أبي حاتم، عن سعيد بن جبيرة بنحو.

(ب) في إسناده يونس بن أبي إسحاق، وهو: صدوق بهم للأب، وعليه فهو إسناده ضيف. أخرجه الطبري في التفسير (٤٠٣/٤) رقم (٤٢٢٤) من ابن عباس، وأخرجه الحاكم في المستدرک (٢٧٧/١) عن زائدة بن عمير، قال: سألت ابن عباس، عن رسولهم، ووافقه الشعبي.

□ □ ما هنا كلام الأمل، والشمس: إن شئت فأقول، وإن شئت فلا أقول.

(ب) في إسناده أبو المنبهي، وهو: صدوق بخلف، وعليه فهو إسناده ضيف.

أوردته السيوطي في الدر المنثور (٣٢٠/١)، وهواه إلى ابن أبي حاتم عن عكرمة، به.

تفسير سورة البقرة (٢٢٣) ٣٩١٧

• قوله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾.

١٨٠٧ - أخبرنا يونس بن عبد الأعلى - قراءة -، ثنا ابن وهب، أخبرني ابن لهيعة، عن يزيد بن أبي حبيب، عن عامر بن يحيى، عن شثن بن عبد الله، عن عبد الله بن عباس، قال: أتى ناس من حمير إلى رسول الله ﷺ، فسأوه عن أشياء، قال له رجل: إني أحب النساء فكيف ترى؟ فأذن الله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾.

• قوله: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾.

١٨١٨ - حدثنا محمد بن إسماعيل الأحمسي، ثنا وكيع، عن سفيان، عن ابن عثيم، عن ابن سابط، عن حفصة، عن أم سلمة، قالت: لما قدم المهاجرون المدينة على الأنصار، تزوجوا من نسائهم، وكان المهاجرون يبيعون، وكانت الأنصار لا تحب، فأراد رجل من المهاجرين من امرأته على ذلك. فأبت عليه، حتى تسأل النبي ﷺ، فأثته، فاستجبت أن تسأله، فسأله أم سلمة، فنزلت هذه الآية: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾، ثم قال: لا، إلا في صمام واحد.

(ب) في إسناده ابن لهيعة، وهو: صدوق بطع احراق كله، وقال ابن حبان في أصحح: رواية المائلة عن ابن لهيعة: كعبد الله بن وهب، وابن المبارك، صحيح، وعليه فهو إسناده حسن.

أخرجه الطبري في التفسير (٤١٢/٤) رقم (٤٢٤٨) من ابن عباس، به وأولون منه. وذكره السيوطي في الدر المنثور (٣٢٩/١)، وهواه إلى ابن جرير وابن أبي حاتم وغيرهما، عن ابن عباس، بنحو، وأولون منه.

(ب) في إسناده: عبد الرحمن بن سابط، وهو: ثقة كثير الإسراء، لكني لم أجد حفصة فبين أرسل عنهم، وعبد الله بن عثيم: صدوق، وعليه فهو إسناده حسن.

أخرجه الطبري في التفسير (٤١٠/٤) رقم (٤٢٤١)، من أم سلمة، مرفوعاً بنحو. وأخرجه الترمذي - وغيره - في سننه (٢٨٢/٤) من أم سلمة مرفوعاً، به مختصراً، وحسنه وصححه.

تفسير سورة البقرة (٢٢٣) ٣٩١٧

الوجه الثاني

١٨١٥ - قرأت علي محمد بن الفضل، ثنا محمد بن علي، أبا محمد بن مزاحم، عن بكير بن معروف، عن مقاتل بن حيان: ﴿وَقَدْ كُنَّا يَأْكُلُهُمْ﴾، يقول: طاعة ربكم، وأحسنوا عبادته.

والوجه الثالث

١٨١٦ - حدثنا أبو زرعة، ثنا عمرو بن حماد بن طلحة، ثنا أسباط، عن السدي، أما قوله: ﴿وَقَدْ كُنَّا يَأْكُلُهُمْ﴾: فالخبر.

والوجه الرابع

١٨١٧ - ذكر لي عن عبد الله بن واقد أبي رجاء الهروي، عن طلحة بن عمرو، عن عطاء: ﴿وَقَدْ كُنَّا يَأْكُلُهُمْ﴾. قال: التسمية عند الجماع.

١٨١٨ - حدثنا أبو زرعة، ثنا يحيى بن عبد الله بن بكير، حدثني عبد الله، حدثني عطاء، عن سعيد بن جبيرة، في قول الله: ﴿وَقَدْ كُنَّا يَأْكُلُهُمْ﴾: يعني: المؤمنين، يبلطهم.

(ب) هذا إسناده ضيف. سبق ورود في الآثر رقم (١٧٨٤).

أوردته ابن الجوزي في التفسير (٢٤٢/٤) عن مقاتل، بنحو.

(ب) هذا إسناده ضيف. سبق ورود في الآثر رقم (٤).

أخرجه الطبري في التفسير (٤١٧/٤) رقم (٤٢٤٨) من السدي، به.

(ب) في إسناده شيخ ابن أبي حاتم، مجهول، وقطعة بن عمرو: عروق، وعليه فهو إسناده ضيف جداً.

أخرجه الطبري في التفسير (٤١٧/٤) رقم (٤٢٥٠) من عطاء، به، وأولون، وذكره السيوطي في الدر المنثور (٣٢٠/١)، وهواه إلى ابن جرير عن ابن عباس، به، وأولون.

وأخرجه التلبي في التفسير (١٠٢/٣٣٣)، به. وذكره ابن كثير في التفسير (١/٣٨٩) من عطاء، قال: أراه عن ابن عباس، به. وأخرجه عبد الرزاق في التفسير (١/٣٨٩) (ب) من عطاء، به.

(ب) هذا إسناده ضيف. سبق ورود في الآثر رقم (٥٠٠).

لم أجد عليه عند غير المصنف.

تفسير سورة البقرة (٢٢٣) ٣٩٠٨

قال أبو محمد:

١٨٠٩ - ذكر لي عن الخليل بن أحمد أنه قال: يجب علي وجهه باركاً، قال: وجهه آخر: جيل! إذا رجع: يركع. فهو أن تضع يديك على ركبتيك وأنت قائم.

١٨١٠ - أخبرنا يونس بن عبد الأعلى قراءة، أبا ابن وهب، أخبرني مالك بن أنس، وابن جريج، وسفيان بن سعيد الثوري، أن محمد بن المنكدر حدثهم عن جابر بن عبد الله: أخيره: أن اليهود قالوا للمسلمين: من أبي امرأة وهي مليرة، جاء ولده أخول، فأذن الله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾. فقال رسول الله ﷺ: مقيلة، ومديرة إذا كان ذلك في الفرج.

١٨١١ - حدثنا محمد بن عبد الله بن أبي حازم التامزي، ثنا يونس بن محمد المؤدب، ثنا يعقوب القمي، عن جعفر بن أبي الخير، عن سعيد بن جبيرة، عن ابن عباس، قال: جاء عمر إلى رسول الله ﷺ، قال: يا رسول الله! هلكت! قال: فما الذي أهلكك؟ قال: حولت رجلي الليلة. فلم يرد عليه شيئاً، فأوحى الله إلى رسول الله ﷺ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِكُمْ ذَلِكُمْ سُبُلَ الْوَسْوَاسِ الْخَاسِئِينَ﴾. فقال رسول الله ﷺ: مقيلة، ومديرة إذا كان ذلك في الفرج.

□ هذا المعنى موجود في لسان العرب (١٣٠/٤) حيث يقول صاحب اللسان: والعرب تقول: جبن فلان تعبية، إذا كب على وجهه باركاً، أو وضع يديه على ركبتيه متجاً وهو قائم.

(ب) هذا إسناده صحيح، وتلقى ابن جريج هذا لا يضر لأن له مثلاً فيه.

أخرجه البخاري - وغيره - في الصحيح (٣٦/١) من ابن المنكدر سمعت جابرًا... بنحو.

(ب) في إسناده يعقوب القمي ويصغر بن أبي الخير، وكل منهما: صدوق بهم، وعليه فهو إسناده ضيف.

أخرجه الطبري في التفسير (٤١٢/٤) رقم (٤٢٤٧) من ابن عباس، به.

وأوردته السيوطي في الدر المنثور (٣٢٩/١)، وهواه إلى عبد بن حميد والترمذي وابن أبي حاتم، وغيرهم، عن ابن عباس، به. وأخرجه الترمذي في سننه (٢٨٢/٤) رقم (٤٠٦٤) من ابن عباس، به. وقال في نهايته: حديث حسن غريب. وأخرجه أحمد في المسند (٢٨٧/١) من ابن عباس قال: جاء عمر بن الخطاب... به.

Büyük Kur'an Tefsiri (Musand Anılan Rivayetler: Resulullah, Sahabe ve Tabiinden) İmam, Hafız, Tenkitçi ve Müfessir Ebu Muhammed Abdurrahman bin Ebi Hatim er-Razi rahimehullah (Vefatı: 327 Hicri)

İnceleme, Tahkik ve Tahrîc: Dr. Abdullah bin Ahmed bin Ali el-Gâmidî

İkinci Cilt - Bakara Suresi'nin 142. Ayetinden Suresi'nin Sonuna Kadar Olan Kısmın Tefsiri

İbn el-Cevzi Yayınevi

Bakara Suresi Tefsiri (223)

Yüce Allah'ın şu sözü: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır."

1807 - Bize Yunus bin Abdül'a'lâ -kıraat olarak- haber verdi; bize İbn Vehb rivayet etti; bana İbn Lehiye, Yezid bin Ebi Habib'ten, o da Amir bin Yahya'dan, o da Heneş bin Abdullah'tan, o da Abdullah bin Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle söylemiştir: Himyer halkından bir grup Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek ona birtakım şeyler sordular. Adamın biri ona: "Ben kadınları çok seviyorum, nasıl düşünürsün?" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır" ayetini indirdi.

[1807 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında İbn Lehiye vardır. O saduktur (dürüştür), kitapları yaktıktan sonra rivayetleri karışmıştır. İbn Hibban, ashâbı hakkında şöyle demiştir: "Abadile'nin İbn Lehiye'den rivayetleri - Abdullah bin Vehb ve İbn el-Mübârek gibi - sahihtir." Buna göre bu hasen bir isnadftır. Bunu Et-Taberi, Tefsir'inde (4/413) (4348) numarasıyla İbn Abbas'tan, bu metinle ve bundan daha uzun olarak rivayet etmiştir. El-Süyuti bunu Ed-Dürr el-Mensur'da (1/629) zikretmiş ve bunu İbn Cerir, İbn Ebi Hatim ve diğerlerine nispet ederek İbn Abbas'tan buna benzer ve daha uzun bir şekilde kaydetmiştir.

O'nun şu sözü:

"Tarlanıza nasıl dilermeniz öyle varın."

1808 - Bize Muhammed bin İsmail el-Ahmesi rivayet etti; bize Veki, Süfyan'dan, o da İbn Huseym'den, o da İbn Sabat'tan, o da Hafsa'dan, o da Ümmü Seleme'den rivayet ettiğine göre şöyle söylemiştir: Muhacirler Medine'ye Ensar'ın yanına gelip onların kadınlarıyla evlendiklerinde, Muhacirler kadınlara yan taraftan yaklaşıyorlardı, Ensar ise bunu yapmıyordu. Muhacirlerden bir adam kendi hanımından bunu talep etti. Kadın, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e soruncaya kadar buna yanaşmadı. Adam ona geldi, kadın ise (Peygamber'e) sormaktan utanmıştı, durumu Ümmü Seleme'ye sordu. Bunun üzerine şu ayet indi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza nasıl dilermeniz öyle varın." Sonra şöyle buyurdu: "Hayır, ancak tek bir delikte olmak şartıyla."

[1808 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında Abdurrahman bin Sabat vardır. O sika olup çokça mürsel rivayette bulunur, ancak Hafsa'yı mürsel rivayet ettiği kimseler arasında bulamadım. Abdullah bin Huseym ise saduktur. Buna göre bu hasen bir isnadftır. Bunu Et-Taberi, Tefsir'inde (4/410) (4341) numarasıyla Ümmü Seleme'den merfu olarak benzer şekilde rivayet etmiştir. Tirmizi ve diğerleri de Sünen'lerinde (4/283) Ümmü Seleme'den merfu olarak bunu muhtasar şekilde rivayet etmiş, hasen ve sahih görmüştür.

Ebu Muhammed dedi ki:

1809 - Bana Halil bin Ahmed'den naklen şöyle zikredildi: "Yüzü üzerine kapanarak yüklenir." Dedi ki: Ve bir başka yönü de şudur: "Cebe'e" rüku ettiğinde demektir; yani rüku etti. Bu da ayakta iken ellerini dizlerinin üzerine koymandır.

1810 - Bize Yunus bin Abdül'a'lâ kıraat olarak haber verdi; bize İbn Vehb anlattı; bana Malik bin Enes, İbn Cureyh ve Süfyan bin Said el-Sevri, Muhammed bin el-Münkedir'in kendilerine Cabir bin Abdullah'tan rivayet ettiğini haber verdiler. (Cabir) kendisine şu haberi vermişti: Yahudiler Müslümanlara şöyle dediler: "Kim bir kadına arkasından yaklaşırsa, doğacak çocuğu şaşı olur." Bunun üzerine Yüce Allah: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza nasıl dilermeniz öyle varın" ayetini indirdi. İbn Cureyh hadiste şöyle demiştir: Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Önünden de, arkasından da, yeter ki bu yer (ferec) içinde olsun."

[1810 Nolu Rivayetin Dipnotu] Bu sahih bir isnadftır. İbn Cureyh'in buradaki tedlisi bir zarar vermez, çünkü bu hususta onu destekleyen bir takipçisi vardır. Bunu Buhari ve diğerleri Sahih'lerinde (6/36) İbn el-Münkedir'den, "Cabir'den işittim..." şeklinde buna benzer olarak rivayet etmişlerdir.

1811 - Bize Muhammed bin Ubeydullah bin Ebi Davud el-Munadi rivayet etti; bize Yunus bin Muhammed el-Müeddib rivayet etti; bize Yakup el-Kumi, Cafer bin Ebi el-Mugire'den, o da Said bin Cübeyr'den, o da İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle söylemiştir: Ömer, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resülü, helak oldum!" (Peygamber): "Seni ne helak etti?" dedi. (Ömer): "Bu gece binek heybemi ters çevirdim" dedi. (Peygamber) ona hiçbir şey karşılık vermedi. Bunun üzerine Allah, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e şu ayeti vahyetti: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza nasıl derseniz öyle varın." (Peygamber) şöyle buyurmaktadır: "Önüne de gel, arkasına da gel, ancak arkadan ilişmeden (döldoğan dışı yoldan) ve adet halinden sakın." Bu manâ Lisanu'l-Arab'da (4/130) mevcuttur. Nitekim Lisan'ın sahibi şöyle demektedir: Araplar "cebe'e fulanın tebiyyeten" derler; bir kimse yüzü üzerine kapanarak çömeldiğinde veya ayakta iken eğilerek ellerini dizlerinin üzerine koyduğunda bu tabir kullanılır.

[1811 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında Yakup el-Kumi ve Cafer bin Ebi el-Mugire vardır. İkisi de saduk olup vehme kapılırlar, bu nedenle isnadı zayıftır. Bunu Et-Taberi, Tefsir'inde (4/412) (4347) numarasıyla İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. El-Süyuti bunu Ed-Dürr el-Mensur'da (1/629) zikretmiş; Abd bin Humeyd, Tirmizi, İbn Ebi Hatim ve diğerlerine nispet ederek İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Tirmizi, Sünen'inde (4/283) (4064) numarasıyla İbn Abbas'tan bunu rivayet etmiş ve sonunda şöyle demiştir: "Hasen garip bir hadistir." Ahmed de Müsned'inde (1/297) İbn Abbas'tan "Ömer bin el-Hattab geldi..." şeklinde bunu rivayet etmiştir.

İkinci Yön:

1812 - Bize Yunus bin Abdül'a'lâ rivayet etti; bize İbn Vehb rivayet etti; bize Ebu Sahr, Ebu Muaviye el-Beceli'den -yani Ammar ed-Dehni-, o da Said bin Cübeyr'den, o da Mücahid'den rivayet ettiğine göre (Mücahid) İbn Abbas'ın yanında oturuyordu. Bir adam gelip durdu ve şöyle dedi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza nasıl derseniz öyle varın" ayeti hakkındaki hüküm nasıldır? (İbn Abbas) şöyle dedi: "Ey yazıklar olsun sana! Hiç arkadan tarlalık olur mu?! Eğer söylediğin hak olsaydı, hayız (hükmü) mensuh olurdu! Buradan meşgul edildiğinde şuradan gelirsin. Lakin: Nasıl derseniz, gece veya gündüz."

[1812 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında Ebu Sahr vardır; o saduk olup vehme kapılır, bu yüzden isnadı zayıftır. Bu daha önce (1785) numaralı eserde de geçmiştir. Bunu Et-Taberi, Tefsir'inde (4/403) (4325) numarasıyla Said bin Cübeyr'den daha uzun bir metinle rivayet etmiştir. El-Süyuti bunu Ed-Dürr el-Mensur'da (1/630) zikretmiş, İbn Cerir ve İbn Ebi Hatim'e nispet ederek Said bin Cübeyr'den benzer şekilde rivayet etmiştir.

Üçüncü Yön:

1813 - Bize Muhammed bin İsmail el-Ahmesi rivayet etti; bize Veki rivayet etti; bize Yunus bin Ebi İshak [158/b], Zaide bin Umeyr el-Tai'den, o da İbn Abbas'tan "Tarlanıza nasıl derseniz öyle varın" sözü hakkında şöyle dediğini rivayet etti: "İstersen azil yaparsın, istersen azil yapmazsın."

[1813 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında Yunus bin Ebi İshak vardır; o saduk olup azıcık vehme kapılır, bu nedenle isnadı zayıftır. Bunu Et-Taberi, Tefsir'inde (4/408) (4336) numarasıyla İbn Abbas'tan benzer şekilde rivayet etmiştir. Hakim, Müstedrek'te (2/279) Zaide bin Umeyr'den, "İbn Abbas'a sordum..." şeklinde benzer biçimde rivayet etmiş, sahih bulmuş ve Zehebi de ona muvafakat etmiştir. Bunlar aslında bu şekildedir; manası ise: "İstersen azil yaparsın, istersen yapmazsın." demektir.

Yüce Allah'ın şu sözü: "Ve kendiniz için önceden bir şeyler takdim edin. Allah'tan korkun ve bilin ki siz O'na kavuşacaksınız. Müminleri müjdele."

1814 - Bize Ebu Said el-Eşec rivayet etti; bize Ebu Tumeyle rivayet etti; bize Ebu el-Munib, İkrime'den rivayet ettiğine göre "Kendiniz için önceden takdim edin" sözünü: "Çocuk" olarak açıklamıştır.

[1814 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında Ebu el-Munib vardır; o saduk olup hata yapar, bu yüzden isnadı zayıftır. Bunu El-Süyuti, Ed-Dürr el-Mensur'da (1/640) zikretmiş, İbn Ebi Hatim'e nispet ederek İkrime'den rivayet etmiştir.

İkinci Yön:

1815 - Muhammed bin el-Fadl'a okudum; bize Muhammed bin Ali rivayet etti; bize Muhammed bin Muzahim, Bükeyr bin Ma'ruftan, o da Mukatil bin Hayyan'dan rivayet ettiğine göre "Kendiniz için önceden takdim edin" sözünü şöyle açıklamıştır:

"Rabbimize itaati (önden gönderin) ve ibadetinizi güzel yapın."

[1815 Nolu Rivayetin Dipnotu] Bu zayıf bir isnadtır. Daha önce (126) numaralı eserde geçmiştir. İbn el-Cevzi bunu Tefsir'inde (1/253) Mukatil'den muallak olarak benzer şekilde zikretmiştir.

Üçüncü Yön:

1816 - Bize Ebu Zura rivayet etti; bize Amr bin Hammad bin Talha rivayet etti; bize Esbat, Sudi'den rivayet ettiğine göre, O'nun "Kendiniz için önceden takdim edin" sözü hakkında: "Hayır (işlemektir)" dedi.

[1816 Nolu Rivayetin Dipnotu] Bu zayıf bir isnadtır. Daha önce (5) numaralı eserde geçmiştir. Et-Taberi bunu Tefsir'inde (4/417) (4349) numarasıyla Sudi'den rivayet etmiştir.

Dördüncü Yön:

1817 - Bana Abdullah bin Vakıt Ebu Racai el-Herevi'den, o da Talha bin Amr'dan, o da Ata'dan naklen şöyle zikredildi: "Kendiniz için önceden takdim edin" sözü hakkında: "Cinsel ilişki sırasında besmele çekmektir" dedi.

[1817 Nolu Rivayetin Dipnotu] İsnadında İbn Ebi Hatim'in hocası meçhuldür, Talha bin Amr ise metruktur. Bu nedenle isnadı çok zayıftır. Bunu Et-Taberi, Tefsir'inde (4/417) (4350) numarasıyla Ata'dan daha uzun bir metinle rivayet etmiştir. El-Süyuti bunu Ed-Dürr el-Mensur'da (1/640) zikretmiş, İbn Cerir'e nispet ederek İbn Abbas'tan daha uzun bir şekilde rivayet etmiştir. Sa'lebi de bunu Tefsir'inde (1/levha/233/a) rivayet etmiştir. İbn Kesir bunu Tefsir'inde (1/389) Ata'dan zikrederek şöyle demiştir: "Sanırım bunu İbn Abbas'tan rivayet etmektedir." Abdurrezzak da bunu Tefsir'inde (1/levha/28/b) Ata'dan rivayet etmiştir.

1818 - Bize Ebu Zura rivayet etti; bize Yahya bin Abdullah bin Bukeyr rivayet etti; bana Abdullah rivayet etti; bana Ata rivayet etti; o da Said bin Cübeyr'den, Allah'ın "Allah'tan korkun" sözü hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yani müminleri (kastederek) onları sakındırmaktadır.

[1818 Nolu Rivayetin Dipnotu] Bu zayıf bir isnadtır. Daha önce (50) numaralı eserde geçmiştir. Müellifin eserinde buna rastlayamadım.

İbn Abbas, Mücahid ve İkrime şöyle demiştir: "Onlara emredildikleri yerden gelin" ifadesi, onlara arkadan yaklaşmayın anlamına gelir. Bu da anal ilişkisinin haram olduğuna delalet eder; nitekim ileride bunun açıklaması yapılacaktır.

Dipnot (7): "Ve in tekun" ifadesine atıftır.

Ebû Razin, İkrime, Dahhak ve diğerleri "Emredildiğiniz yerden onlara yaklaşın" ayetini, hayızlı olmayan temiz kadınlar manasında açıklamışlardır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah tövbe edenleri sever." Yani günahlardan, hatta tekrarlınsa bile tövbe edenleri sever. "Ve temizlenenleri sever" yani maddi kirliliklerden ve eziyetlerden arınanları sever. Bu, hayızlı kadına yaklaşımdan veya gayritabii yollardan kaçınmak demektir.

Dipnot (8): "Min" ifadesine atıftır.

"Kadınlarınız sizin tarlanızdır" ayeti hakkında İbn Abbas şöyle demiştir: Tarla çocuk yeridir. "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ifadesi ise ister önden ister arkadan, tek bir pozisyonda veya farklı şekillerde gelin demek olup, hadislerde sabit olduğu gibidir.

Buhari şöyle rivayet etmiştir: Bize Ebu Nuaym nakletti, bize Süfyan, İbn Müsned'den nakletti; o Câbir'den işitti ki Câbir şöyle anlatmıştır: Yahudiler, "Kadına arkasından, arkadan yanaşarak cinsel ilişkiye girilirse çocuk şaşı doğar" derlerdi. Bunun üzerine, "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti nâzil oldu. Süfyan es-Sevrî hadisinden de rivayet edilmiştir. Dipnot (9): "Ve revahu Müslim ve Ebû Davud" ifadesine atıftır.

Dipnot (10): "Sahih-i Buhari, hadis no: 4528" bilgisine atıftır.

İbn Ebi Hatim şöyle demiştir: Bize Yunus b. Abdilâlâ nakletti, bize İbn Vehb haber verdi, bana Malik b. Enes ve İbn Cureyh ile Süfyan b. Said es-Sevrî, Muhammed b. el-Münekedir'den naklederek haber verdiler; o Câbir b. Abdullah'tan haber vermiştir ki Yahudiler Müslümanlara, "Kim kadınına arkadan yanaşırsa çocuk şaşı doğar" demişler, bunun üzerine bu ayet inmiştir.

Dipnot (1): "C" nüshasına yapılan eklemeye atıftır.

İbn Cureyh hadiste şöyle demiştir: Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Önden veya arkadan, yeter ki cinsel organ olsun." Dipnot (1): "An" edatına atıftır.

Dipnot (2): "Fil-beyt" ifadesine atıftır.

Behz b. Hakim b. Muâviye b. Hayde el-Kuşeyrî'den, o babasından, o dedesinden şöyle rivayet etmiştir: Dedesi dedi ki: Ya Resulallah, kadınlarımızdan neyimiz bize helaldir, neyimizi bırakalım? Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Tarlana dilediğin yerden var; yüzüne vurma, çirkin söz söyleme, kocasının evinden başka bir yerde yalnız bırakma." Bu hadisi Ahmed ve Ebu Davud rivayet etmiştir.

Dipnot (3): Müsned (5/3), Sünen-i Ebî Dâvûd (2143) ve Sünen-i Nesâî el-Kübrâ (9160).

Başka bir hadis: İbn Ebi Hatim şöyle demiştir: Bize Yunus nakletti, bize İbn Vehb haber verdi, bana İbn Lehia, Yezid b. Ebi Habib'den, o Âmir b. Yahyâ'dan, o Heneş b. Abdullah'tan, o da Abdullah b. Abbas'tan nakletti ki Himyer halkından bir grup Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek bazı şeyler sordular. Onlardan biri şöyle dedi: Ey Allah'ın Resulu, ben kadınlara (arkadan) yanaşıyorum, bu hususta ne dersiniz? Bunun üzerine Yüce Allah "Kadınlarınız sizin tarlanızdır" ayetini indirdi.

Dipnot (4): Taberî tefsirinde (4/413) ve Taberânî el-Mu'cemü'l-Kebîr'de (12/237) İbn Lehia yoluyla rivayet etmiştir.

Başka bir hadis: Ebu Cafer et-Tahâvî "Müşkilü'l-Asâr" adlı kitabında şöyle demiştir: Bize Ahmed b. Davud b. Musa nakletti, bize Yakub b. Kâsıp nakletti, bize Abdullah b. Nâfi' nakletti, o Hişam b. Sa'd'dan, o Zeyd b. Eslem'den, o Atâ b. Yesâr'dan, o da Ebu Said el-Hudrî'den naklettiğine göre: Bir adam karısına arkasından yaklaşmış, halk bunu yadırgamıştır. Bunun üzerine "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti indi. Bunu Yakub b. Cerir ve Yakub'dan Yunus rivayet etmiştir.

Dipnot (5): Müşkilü'l-Asâr, no: 6118.

Başka bir hadis: İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Affân nakletti, bize Vüheyb nakletti, bize Abdullah b. Osman b. Hutaym nakletti ki Abdulrahman b. Sâbit şöyle anlatmıştır: Hafsa'nın validemizin yanına girdim -Abdulrahman b. Ebi Bekir'e: "Ben sana bir şey sormaya çekiniyorum, utanıyorum" dedim. O da: "Ey kardeşimin oğlu, sakın utanma, soru sor" dedi. Ben de: "Kadınlara arkalarından yaklaşmak hakkında ne dersin?" diye sordum. O da şöyle dedi: Bana Ümmü Seleme anlattı ve dedi ki: Ensar kadınları cinsel ilişkiden hoşlanmazlardı, Yahudiler ise kadınların arkasından ilişkiye girmenin çocukları şaşı doğuracağını söylüyorlardı. Ensar kadınları da kocasının arkadan yaklaşmasından kaçınıyorlardı. Muhacir Medine'ye gelince Ensar kadınlarıyla evlendiler ve onlardan istifade etmek istediler. Ancak kadınlar kocalarının kendilerine arkadan yaklaşmasına karşı çıkarak "Asla bunu yapmayız, ta ki Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gidene kadar" dediler. Bunun üzerine Ümmü Seleme'nin yanına girdiler ve durumu ona iletiler. Ümmü Seleme onlara: "Oturun, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem gelene kadar bekleyin" dedi. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem geldiğinde Ümmü Seleme ona durumu anlattı. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Ensar kadınlarının çağrılmasını emretti. Kadınlar çağrıldığında Hz. Peygamber onlara bu ayeti okudu: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın, yeter ki tek bir delik (cinsel organ) olsun."

Dipnot (6): "İbn Hutaym" kelimesine atıftır.

Dipnot (7): "Bint" kelimesine atıftır.

Dipnot (8): "Ve enna" kelimesine atıftır.

Tirmizî bunu Bundâr'dan, İbn Mehdi'den, Süfyan'dan, İbn Hutaym'dan rivayet etmiş ve "hasen" görmüştür.

Derim ki: Hammad b. Ebi Hanife yolundan, babasından, İbn Hutaym'dan Yusuf b. Mâhek vasıtasıyla Müminlerin Annesi Hafsa'dan şöyle rivayet edilmiştir: Bir kadın ona gelerek şöyle dedi: Kocam bana arkadan, yüzüstü ve sırtüstü şekilde yaklaşıyor,

ben bunu çirkin görüyorum. Hz. Hafsa, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e durumu bildirdi ve O şöyle buyurdu: "Tek bir delik olduktan sonra bir mahzuru yoktur." Başka bir hadis: İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Hasan nakletti, bize Yakub -yani el-Kummî- Cafer'den, o Said b. Cübeyr'den, o da İbn Abbas'tan nakletti ki: Ömer b. el-Hattâb Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek şöyle dedi: Ey Allah'ın Resulü, helak oldum! Resulullah: "Seni helak eden nedir?" diye sordu. Ömer: "Ben bu gece bindiğim bineklerin yerini değiştirdim" dedi. (Cinsel ilişkide pozisyon değiştirdiğini kastetti.) Resulullah ona bir cevap vermedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bu ayeti vahyetti: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın; öne gelin, arkaya gelin, anal ilişkiden ve hayızlı iken ilişkiden sakının."

Dipnot (4): Müsned-i Ebî Hanife, no: 102.

Dipnot (5): "El-Ammî" kelimesine atıftır.

Tirmizî bunu Abd b. Humeyd'den, o Hasan b. Musa el-Eşyib'den rivayet etmiş ve "hasen garip" görmüştür.

Dipnot (6): Müsned (1/297) ve Sünen-i Tirmizî (2980).

İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Yahya b. Gaysan nakletti, bize Raşdin nakletti, bize Hasan b. Sevbân nakletti, o Âmir b. Yahyâ el-Meâfirî'den, o Heneş'ten, o da İbn Abbas'tan nakletti ki: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır" ayeti nazil olduğunda, Ensar'dan bir grup Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler ve bazı şeyler sordular. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Her halükarda, yeter ki cinsel organ olsun."

Dipnot (7): Müsned (1/268).

Dipnot (8): "Şüreyh" kelimesine atıftır.

Hafız Ebu Ya'lâ şöyle demiştir: Bize el-Hâris b. Süreyj nakletti, bize Abdullah b. Nâfi' nakletti, bize Hişam b. Sa'd nakletti, o Zeyd b. Eslem'den, o Atâ b. Yesâr'dan, o da Ebu Said'den naklettiğine göre: Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında bir adam karısına arka taraftan yaklaşmış, bunun üzerine halk bunu yadırgamıştır. Adamlar, "Fılan kişi karısına arkadan yaklaştı" dediler. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle şu ayeti indirdi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın."

Dipnot (9): Müsned-i Ebî Ya'lâ (2/354). Heysemî "Mecmaü'z-Zevâid" (6/319) içinde şöyle demiştir: "Şeyhi el-Hâris b. Süreyj zayıf bir yalancıdır, ancak Tovi' bunu takip etmiş, Yakub b. Humeyd de bunu rivayet etmiştir; o bunu Hişam b. Nafi' b. Asim'den, Zeyd b. Eslem'den rivayet etmiş olup, Tahâvî bunu Müşkilü'l-Asâr'da (6118) daha önce de çıkarmıştır."

Ebû Davud şöyle demiştir: Bize Abdülaziz b. Yahyâ el-Ebsi nakletti, dedi ki: Bana Muhammed b. Seleme -yani İbn Seleme- Muhammed b. İshak'tan, o Aban b. Salih'ten, o Aban b. Mücahid'den, o da İbn Abbas'tan naklettiğine göre şöyle demiştir: İbn Ömer -Allah onu bağışlasın- şöyle derdi: Bu Ensar topluluğu putperest idi, Ehl-i Kitap olan Yahudi ve Hristiyanlarla bir arada yaşıyorlardı. Ehl-i Kitap bir ilimde kendilerinden daha üstün bir konuma sahip oldukları için onlardan pek çok şeyi örnek alırlardı. Ehl-i Kitap olan bu Yahudiler kadınlarına sadece tek bir biçimde (sırtüstü) yaklaşır ve bu durum kadınlar için en örtülü ve gizli olan tarzdı. Kureys

kabilesinden olan bu topluluk ise kadınlarını açıkça zevk alacak şekilde farklı şekillerde kullanıyor, önlerine getiriyor, arkalarına koyuyor ve sırtüstü yatırıyorlardı. Muhacirler Medine'ye gelip Ensar'dan kadınlarla evlendiklerinde, onlardan da bu tarzı istediler. Ancak kadınlar kocalarının bu talebine karşı çıkarak, "Biz sadece tek bir biçimde ilişkiye gireriz" dediler ve bunu yadırgadılar. Durum Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ulaştığında, Allah Teâlâ "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetini indirdi; yani öne getirin, arkaya koyun, sırtüstü yatırın, ki bundan kasıt çocuk yeridir.

Dipnot (1): Sünen-i Ebî Dâvûd (2164).Bunu Ebu Davud tek başına rivayet etmiştir ve geçmişteki hadisler bunun sahih olduğuna şahitlik etmektedir; özellikle de Ümmü Seleme rivayeti bu bağlama oldukça uygundur.

Hafız Ebu'l-Kasım et-Taberânî de bu hadisi Muhammed b. İshak yoluyla, o Aban b. Salih'ten, o da Mücahid'den rivayet ederek şöyle demiştir: Mushafı İbn Abbas'a başından sonuna kadar arz ettim, her ayette onu durduruyor ve o ayet hakkında sorular soruyordum; nihayet "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetine geldim. Bunun üzerine İbn Abbas şöyle dedi: Mekke'deki Kureyş topluluğu kadınları açıkça zevk alacak şekilde kullanır ve onlardan zevk alırlardı. Hikayenin tamamını kendi bağlamında zikretti.

Dipnot (2): "Ve şehide" kelimesine atıftır.

Dipnot (3): "Evkafehu aleyhi" ifadesine atıftır.

Dipnot (4): "Fihi" kelimesine atıftır.

Dipnot (5): "Yeşruhun" kelimesine atıftır.

Dipnot (6): el-Mu'cemü'l-Kebîr (11/77).

İbn Abbas'ın "İbn Ömer -Allah onu bağışlasın- yanılıyordu" sözüne gelince, sanki Buhari'nin rivayet ettiği şeye işaret etmektedir: Bize İshak nakletti, bize Nasr b. Şümeyl nakletti, bize İbn Avn haber vermiştir ki Nafiz'den şöyle rivayet etmiştir: İbn Ömer Kuran'ı okuduğu zaman, kendisi bitirene kadar hiç kimseyle konuşmazdı. Bir gün onun yanına vardım ve Bakara suresini okuyordu; nihayet belli bir yere geldiğinde bana, "Bu ayetin ne hakkında indiğini biliyor musun?" dedi. "Hayır" dedim. "Şöyle şöyle bir konuda nazil oldu" dedi, sonra okumaya devam etti.

Bize Abdüssamed nakletti: Bana Ebu mi'ced nakletti, bana Eyyub, Nafiz'den, o da İbn Ömer'den naklettiğine göre "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti hakkında şöyle demiştir: Ona cinsel organından yaklaşılr. Buhari bu şekilde rivayet etmiştir ve bu vecihle bu rivayette tektir.

Dipnot (7): "Fekale" kelimesine atıftır.

Dipnot (8): "Beyadün fi cemil-nüşah... Ve fi fethil-bari..." (Nüşahların çoğunda boşluk vardır...)

Dipnot (9): Sahih-i Buhari, no: 4526.

İbn Cerir şöyle demiştir: Bize Yakub b. İbrahim nakletti, bize İbn Uleyye nakletti, bize İbn Avn, Nafiz'den nakletti ki: Bir gün Kur'an okuyordum, "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetine geldiğimde İbn Ömer bana, "Bu ayetin ne hakkında indiğini biliyor musun?" dedi. "Hayır" dedim. "Kadınlara arkalarından yaklaşılması hakkında nazil oldu" dedi.

Dipnot (10): Tefsir-i Taberî (4/404).

Dipnot (11): Tefsir-i Taberî (4/406).

Bize Ebu Kilâbe nakletti, bize Abdüssamed b. Abdisvaris nakletti, bana Eyyub, Nafiz'den, o da İbn Ömer'den naklettiğine göre şöyle demiştir: Ona (kadına) anal yoldan yaklaşılr.

Dipnot (1): Tefsir-i Taberî (4/406).

Malik'in, Nafiz'den, o da İbn Ömer'den gelen rivayetinde ise bunun sahih olmadığı belirtilmiştir.

Dipnot (2): "Sahih olmadığına" dair ifade, Malik'in Muvatta'ndaki veya nakillerindeki genel kabule atıftır.

Nesâî, Muhammed b. Abdillâh b. Abdilhakem'den, o Ebu Bekir b. Ebu Üveys'ten, o Süleyman b. Bilal'den, o Zeyd b. Aslem'den, o da İbn Ömer'den şöyle rivayet etmektedir: Bir adam karısına arkasından (anal yoldan) yaklaşmış, sonra da içinde bundan dolayı bir vesvese ve sıkıntı bulmuştur.

Dipnot: Sünenü'n-Nesâî el-Kübrâ, no: 8981.

İmam Ebu Hatim er-Râzî şöyle demiştir: Zeyd b. Aslem katında bu hadis böyle değildi; İbn Ömer'in bu konuya bu kadar düşkün olması bu hadisin illetli (kusurlu) olduğunu göstermektedir.

Dipnot: "Lima vaule" ifadesine atıftır.

Ve bu, daha önce geçen duruma hamledilir; o da kadına ön cinsel organından yaklaşılmaktır. Nitekim Nesâî de bunu Ali b. Osman el-Nüfeylî aracılığıyla, Saîd b. İsa'dan, Mufaddal b. Fadâle'den, Abdullah b. Süleyman el-Tavîl'den, Ka'b b. Alkame'den, Ebu'l-Nadr'dan, o da Nafi'in azatlı kölesi İbn Ömer'den şöyle rivayet etmiştir: İbn Ömer'e: "Senin hakkında halkın söyledikleri çoğaldı; İbn Ömer'in kadınlara arkalarından (anal yoldan) yaklaşmanın caiz olduğunu söylediğini iddia ediyorlar" denildi. Bunun üzerine İbn Ömer şöyle dedi: Yalan söylemişler! Lakin sana işin aslını anlatayım: İbn Ömer bir gün mushafı önüne açmış okurken, "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetine geldim ve Nafi'ye şöyle dedim: Ey Nafi, bu ayetin ne hakkında indiğini biliyor musun? Nafi: "Hayır" dedi. Ben de şöyle dedim: Biz Kureyş topluluğu olarak kadınlarımızdan tam anlamıyla zevk alırdık. Medine'ye gelip Ensar'dan kadınlarla evlendiğimizde, onlardan da önceden yaptığımız gibi şeyler istedik; ancak onlar bunu çirkin buldular ve büyüttüler. Oysa Ensar kadınları Yahudilerin inancını benimsemişlerdi; Yahudiler kadınların sadece yan yatırılıp ilişkiye girileceğine inanırlardı. Bunun üzerine Allah Teâlâ "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetini indirdi.

Dipnot: "El-Fadl" kelimesine atıftır, doğrusu bizim ispat ettiğimiz gibidir.

Dipnot: "Kale" kelimesine atıftır.

Dipnot: "Neccib" kelimesine atıftır.

Dipnot: Sünenü'n-Nesâî el-Kübrâ, no: 8978.

Bu isnad sahihtir. İbn Merdûveyh bunu et-Taberânî aracılığıyla, Hüseyin b. İshak'tan, Zakeriyya b. Yahya el-Kâtib el-Ömerî'den, Mufaddal b. Fadâle'den, Abdullah b. Ayyâş'tan, Ka'b b. Alkame'den rivayet ederek zikretmiştir. İbn Ömer'den gelen rivayetin anal ilişkiyi reddettiği ve bunun helal olmadığını açıkça belirttiği hususu rivayetlerimizde yer almaktadır; ileride de geleceği üzere, her ne kadar bu görüş

Medine fıkıhçılarından ve diğerlerinden bir taifeye nispet edilmiş ve hatta bazıları bunu İmam Malik'e ve İmam Şafii'ye de yakıştırmış olsa da, İmam Malik rahimehullah'tan bu görüşün sıhhatle nakledilmediği, aksine insanların çoğunun bunu inkar ettiği bilinmektedir. Nitekim İmam Malik'in Kitabü'l-Siyer'deki rivayetlerinde bu tür çirkin fiillerden ve bunların işlenmesinden nehyedildiği birden fazla yolla aktarılmıştır.

Dipnot: "An Abi Zekerıyya" ibaresine atıftır.

Dipnot: "Abbas" kelimesine atıftır.

Dipnot: "El-Siyer" kelimesine atıftır.

Hasan b. Arafe şöyle demiştir: Bize İsmail b. Ayyış nakletti, bize Sehil b. Ebi Salih, o Muhammed b. el-Münkedir'den, o da Câbir'den naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Utanın, şüphesiz Allah haktan utanmaz; kadınlara arka yollarından yaklaşmak helal değildir." Dipnot: "Abbas" kelimesine atıftır.

Dipnot: "An Sehl" ibaresine atıftır.

Dipnot: Dârekutnî bunu es-Sünen'de (3/288) Hasan b. Arafe yoluyla rivayet etmiştir.

İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Abdurrahman nakletti, bize Süfyan nakletti, o Abid b. Şeddad'dan, o da Huzeyme b. Sabit'ten naklettiğine göre: Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir erkeğin karısına arkasından (anal yoldan) yaklaşmasını yasaklamıştır. Dipnot: "An Abdillâh" ifadesine atıftır.

Dipnot: Müsned (5/215), Sünenü'n-Nesâî el-Kübrâ (8985, 8986), Sünen İbn Mâce (1924); ayrıca buradaki ihtilaf için bkz.

Sünenü'n-Nesâî (5/316 - 319).

Bunu bize Hereyi b. Abdullah el-Vâkifî nakletti, o Huzeyme b. Sâbit el-Hatımî'den naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah haktan utanmaz -üç kez tekrarladi-: Kadınlara arkalarından (anal yoldan) yaklaşmayın." Bunu Nesâî ve İbn Mâce, Huzeyme b. Sâbit yollarından rivayet etmişlerdir; isnadında çokça ihtilaf vardır.

Başka bir hadis: Ebû İsa et-Tirmizî ve Nesâî şöyle demişlerdir: Bize Ebu Said el-Eşcecc nakletti, bize Ebu Halid el-Ahmer nakletti, o Dahhak b. Osman'dan, o Mahreme b. Süleyman'dan, o Kureyb'den, o da İbn Abbas'tan naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Allah Teâlâ bir erkek veya kadının anüsüne (arka yoldan) ilişkiye giren kimseye rahmet nazarıyla bakmaz."

Dipnot: Sünen-i Tirmizî, no: 1165; Sünenü'n-Nesâî el-Kübrâ, no: 9001.

Dipnot: Sahih-i İbn Hibban, no: 1302 ("Mevarid").

Dipnot: Sünenü'n-Nesâî el-Kübrâ, no: 9002.

Abd b. Humeyd şöyle demiştir: Bize Abdürrezzak nakletti, bize Ma'mer'den, o İbn Tavus'tan, o da babasından naklettiğine göre: Bir adam İbn Abbas'a kadınına arka yoldan yaklaşmanın hükmünü sormuş, İbn Abbas da şöyle cevap vermiştir: "Sen bana küfründen mi soruyorsun?"

Dipnot: "Fekale" kelimesine atıftır.

Dipnot: "C", "A" ve "V" nüshalarında ziyade olarak bulunmaktadır.

Nesâî de bunu İbn Mübarek yoluyla, Ma'mer'den bu şekilde rivayet etmiştir.

Başka bir hadis: İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Abdüssamed nakletti, bize Hemmam nakletti, bize Katâde nakletti, o Amr b. Şuayb'dan, o babasından, o da dedesinden naklettiğine göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Karısına arkasından (anal yoldan) yaklaşan kimse küçük lutiliktir (eşcinselliğin küçüğüdür)."

Dipnot: "An İkrime" ibaresi yazılmıştır ki bu bir hatadır.

Dipnot: Müsned (2/210).

Abdullah b. Ahmed şöyle demiştir: Bize Hedbe nakletti, bize Hemmam nakletti, Katâde'ye soruldu: "Karısına arkasından yaklaşan kimse hakkında ne dersin?" Katâde cevap olarak dedi ki: Amr b. Şuayb'a, babasından, o da dedesinden naklen soruldu: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "O küçük lutiliktir." Katâde demiştir ki: Bana Ukbe b. Vihâş, Ebu'd-Derdâ'dan rivayet ettiğine göre o, "Bunu kâirden başkası yapar mı?" demiştir.

Dipnot: Zevâidü'l-Müsned (2/210).

Bu hadisi Yahya b. Said el-Kattân, Said b. Ebî Arûbe'den, o Katâde'den, o Ebu Eyyub'dan, o da Abdullah b. Amr b. el-As'tan mevkuf olarak rivayet etmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

Dipnot: "Ömer" kelimesine atıftır.

Aynı şekilde bunu Abd b. Humeyd, Yezid b. Harun'dan, o Humeyd el-A'rec'den, o da Zeyd b. Eslem'den, o Abdullah b. Amr'dan mevkuf olarak rivayet etmiştir.

Başka bir yol: Cafer el-Firyâbî şöyle demiştir: Bize Kuteybe nakletti, bize İbn Lehia nakletti, o Abdurrahman b. Ziyad b. En'am'dan, o Ebu Abdurrahman el-Hubulî'den, o da Abdullah b. Amr'dan naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Yedi kimse vardır ki Allah Teâlâ kıyamet günü onlara rahmet nazarıyla bakmaz, onları tezkiye etmez ve onlara 'Ateşe girenlerle birlikte siz de girin' buyurur: Fail (yapan), meful (üzerine yapılan), eliyle istişhadda bulunan (kendini tatmin eden), hayvana yaklaşan, kadının arkasına yaklaşan, karısıyla annesi veya kızı arasında cinsel ilişkiye giren, komşusunun karısıyla zina eden ve komşusuna eziyet eden ki komşusu ona lanet edene kadardır."

Başka bir hadis: İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Abdürrezzak nakletti, bize Süfyan haber verdi, o Asım'dan, o İsa b. Hattan'dan, o Müslim b. Selam'dan, o da Ali b. Talık'tan naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah haktan utanmaz; kadınlara arkalarından yaklaşmayın."

Başka bir hadis: İmam Ahmed şöyle demiştir: Bize Abdürrezzak nakletti, bize Ma'mer haber verdi, o Süheyl b. Ebî Salih'ten, o Haris b. Muhallet'den, o da Ebu Hureyre'den naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz ki Allah, karısına arkasından (anal yoldan) yaklaşan kimseye bakmaz."

Bize Veki nakletti, bize Süfyan, Süheyl b. Ebî Salih'ten, o Haris b. Muhallet'ten, o da Ebu Hureyre'den naklettiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Kadınına anal yoldan yaklaşan melundur."

[illegible][illegible]

kadın ise yaklaşması için irade gösterdiğinde "Hayır, ancak eski tarzda yaparız, aksi takdirde bunu kabul etmem ve yapmam" diyerek karşı çıkmıştır. Bu durum Hz. Peygamber'e bildirilmiş ve haberdar edilmiştir; bunun üzerine Yüce Allah "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetini indirmiştir. Yani ayakta, oturarak, yatarken, arkadan veya önden, ferc bölgesinde olmak ve tek bir sığ sınırın dışına çıkmamak şartıyla dilediğiniz gibi yaklaşabileceğiniz manasına gelmektedir.

Dipnot: (4) Şerh falan cariyedir: O, sırtüstü yatarken kastedilir. (5) Nüshalarda "yap", bir nüshada "yapar" şeklindedir. (6) İbn Asakir 314/23.

İbn Asakir: (Hicri 499) – (Hicri 571) / (Miladi 1105) – (Miladi 1176)

Ve Said bin Mansur, Dârimî, İbnü'l-Münzir ve İbn Ebu Hatim'in Câbir'den rivayet ettiklerine göre: Yahudiler Müslümanlara, arkadan yaklaşarak ilişkiye girenlerin çocuklarının şaşı olacağını iddia ettiler ve bunu söylediler. Bunun üzerine Yüce Allah "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetini indirdi. Resulullah ise bu konuda "Önceden veya arkadan, yeter ki ferc bölgesinde olsun, başka bir şey hariç, bundan başka bir şeye gitmeyin" buyurdu.

Dipnot: (4) Said bin Mansur 366-367 (Tefsir), Darimi 258/1, 259, İbn Ebu Hatim 404/2, 405, 2133.

Said bin Mansur: (Hicri 130) – (Hicri 227) / (Miladi 748) – (Miladi 842)

Darimi: (Hicri 181) – (Hicri 255) / (Miladi 797) – (Miladi 869)

İbn Ebu Hatim: (Hicri 240) – (Hicri 327) / (Miladi 854) – (Miladi 938)

Ve İbn Cerir'in yoluyla Said bin Ebu Hilâl'den, Abdullah bin Ali'den ve Nebi'nin ashabından bir gruptan rivayet edildiğine göre, Nebi'nin ashabından bazı kişilerin Yahudilerden bir adamla birlikte bir gün oturdukları ve Yahudi adamın onlara yakın olduğu kendisine ulaşmıştır. İçlerinden bazıları şöyle diyordu: "Ben karıma arkasından varıyorum ve o yan yatar şekilde duruyor." Diğeri ise şöyle diyordu: "Ben karıma varıyorum ve o ayakta duruyor." Diğeri ise şöyle diyordu: "Ben karısına varıyorum ve o hamile durumdayken çocuk şaşı doğuyor." Yahudi ise onlara hitaben "Sizler hayvanlar gibisiniz, sadece tek bir pozisyonda ilişkiye giriyorsunuz, biz ise böyle yapmıyoruz, kadınlara her şekilde varıyoruz" dedi. **O sırada orada bulunan Yahudi'nin sözüne karşılık olarak Peygamber'in ashabından biri "İstediğimiz gibi varırız" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetini indirdi.**

Bu ayet kime vahyedildi?

Veki' ve İbn Ebu Şeybe ile Darimi, Hasan'dan rivayet ettiklerine göre, Yahudiler Müslümanlar aleyhine şiddet gösterip durmaktan vazgeçmezler ve şöyle derlerdi: Ey Muhammed'in ashâbı, yemin olsun ki Rabbiniz size kadınlarınıza sadece tek bir yönden yaklaşmanızı helal kılmıştır; oysa kim ki kadınlarına arkasından varırsa doğan çocuk şaşı olur. **Bunun üzerine Yüce Allah: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetini indirdi; böylece Allah müminler ile onların ihtiyaçları ve istekleri arasında serbestlik tanıdı.**

Dipnot: (1) Metin içinde "şeddet" kelimesi geçmektedir. (2) İbn Ebu Şeybe 4/232, Darimi 1/257.

İbn Ebû Şeybe: (Hicri 159) – (Hicri 235) / (Miladi 776) – (Miladi 849)

Dârimî: (Hicri 181) – (Hicri 255) / (Miladi 797) – (Miladi 869)

Abd bin Humeyd'in Hasan'dan rivayet ettiğine göre Yahudiler bir topluluk olarak toplanıp şöyle dediler: Ey Muhammed'in ashabı, yemin olsun ki Rabbiniz size kadınlarınıza sadece tek bir yönden yaklaşmanızı helal kılmıştır, kadınlarınıza başka türlü yaklaşmanızı yasaklamıştır. Bunun üzerine Allah onların yalan olduğunu ortaya çıkardı ve şu ayeti indirdi: **"Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın."** Böylece Allah erkekler ile kadınları arasındaki ilişkiyi serbest bıraktı.

Abdürrezzak, Abd bin Humeyd ve Beyhaki'nin "Şuab" adlı eserinde, Şüfeyye binti Şeybe'nin tarikiyle Ümmü Seleme'den rivayet ettiklerine göre: Muhacirler Medine'ye ilk geldiklerinde kadınlarına arkalarından önlerine doğru yaklaşmak istediler, fakat Medineli kadınlar bunu çirkin görüp reddettiler. Bunun üzerine Ümmü Seleme'ye giderek bu durumu belirttiler. Ümmü Seleme konuyu Hz. Peygamber'e sordu ve Resulullah şu ayeti indirdi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın." Resulullah şöyle buyurdu: "Önceden veya arkadan, yeter ki cinsel organ bölgesinde olsun; yol tektir."

Dipnot: (3) Abdürrezzak, Musannef (20959), Beyhaki (5377); ayrıca bkz. Tahkikü'l-Müsned 44/252-253.

İbn Ebu Şeybe, Ahmed, Darimi, Abd bin Humeyd, Tirmizi, İbn Cerir, İbn Ebu Hatim ve Beyhaki'nin "Sünen" adlı eserinde Abdurrahman bin Sabit'ten rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Hafsa bint Abdurrahman bin Ebu Bekir'in yanına girdim ve ona "Senden utandığım halde sana çekinmeden bir şey sormak istiyorum" dedim. O da "Kardeşimin oğlu, sor, utanma" dedi. Bunun üzerine "Kadınlara arkalarından yaklaşılması hakkında sana soruyorum" dedim. Hafsa, Ümmü Seleme'nin kendisine şunu anlattığını söyledi: Yahudiler Müslümanlara **"Kadınlarınıza hayvanların birçoğunun yaptığı gibi yaklaşıyorsunuz"** diyorlardı. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın"** ayetini indirdi. Erkek, cinsel organ bölgesine gelmek şartıyla kadınına dilediği gibi yaklaşabilir, bunda bir beis yoktur.

Dipnot: (4) Bazı nüshalarda kelime farklılıkları bulunmaktadır.

Abd bin Humeyd'in Katade'den rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: Bu durum, Yahudilerin müminlerin namusuna dil uzatmaları, onları ayıplamaları ve iftira atmalarıdır. Bunun üzerine Yüce Allah bu konuda Yahudileri yalanladı ve müminlerin kadınları ile olan ihtiyaçları hususunda aralarını serbest bıraktı.

İbn Asakir'in Muhammed bin Abdullah bin Amr bin Osman'ın tarikiyle rivayet ettiğine göre Abdullah bin Ömer şöyle anlatmıştır: Ensâr kadınları yüzüstü secde eder gibi kapanmayı tercih ederdi, Muhacir kadınlar ise sırtüstü yatardı. Medine'ye gelen Muhacirlerden biri Ensârî bir kadınla evlendiğinde kadına sırtüstü yaklaşmak istedi, ancak kadın bunu reddedip kocasına itaat etmedi ve "Ben kocamın bu şekilde yaklaşmasına asla izin vermem, ta ki Resulullah gelene ve ben O'na sorana dek" dedi. Kadın, Hz. Peygamber gelip kendisine bu sorulana kadar evinde oturdu ve

dışarı çıkmadı. Sonunda Resulullah geldiğinde kadın O'na gelip durumu sordu ve Peygamber bu ayeti okuyarak şöyle buyurdu: "Önceden, arkadan yaklaş ve adet döneminden sakın." Daha sonra şu ayet okundu: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın." Resulullah buyurdu ki: "Onu kendine çağır", kadın çağırıldı ve üzerine bu ayet okundu: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın." Resulullah "Önceden veya arkadan, yeter ki tek bir yolda olsun" buyurdu.

Dipnot: (1) İbn Asakir 438/61. (2) Kelime açıklamaları ve semam kelimesi hakkında.

Ahmed'in rivayetine göre İbn Abbas şöyle demiştir: Ensâr kadınları kapanmayı tercih etmezdi, Muhacir kadınlar ise evlenmeyi tercih ederdi. Muhacirler Medine'ye gelince Ensâr kadınlarıyla evlendiler ve kadınlar kocalarına itaat etmek istemedi, "Biz bu şekilde asla yapmayız, ta ki Resulullah'a gidip sorana kadar" dediler. Ümmü Seleme durumu Hz. Peygamber'e iletti, fakat Peygamber o gece kadının işini erteledi ve bir şey söylemedi. Kadın Resulullah'ın kendisine gelmesini bekledi ve gelmeyince ensarî kadın Peygamber'e gelerek durumu sordu. Bunun üzerine Yüce Allah şu ayeti indirdi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın." Kadın dışarı çıkıp Ümmü Seleme'ye bu durumu haber verdi ve Ümmü Seleme de Peygamber'e giderek durumu sordu. Peygamber kadına: "Ona çağır, arkadan ve önden yaklaş ve adet halinden sakın" buyurdu. Ardından bu ayet okundu: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın." Resulullah: "Önceden veya arkadan, yeter ki yol bir olsun" buyurdu.

İbn Ebu Hatim'in Müsned-i Ebu Hanife'de Ümmü Seleme'den rivayet ettiğine göre Müminlerin Annesi Hz. Hafsa şöyle anlatmıştır: Kocama "Sen bana sırtüstü, yüzükoyun ve önden geliyorsun, bunu hoş görmüyorum" dedim. Bu durum Hz. Peygamber'e ulaştı ve Resulullah şöyle buyurdu: "Ferc bölgesinde olduğu sürece bunda bir beis yoktur."

İbn Cerir, İbn Ebu Hatim, Taberani ve Râvî'nin "Mehasinü'l-Ahlak" ile Beyhaki'nin "Sünen" ve Ziya'nın "Mühtare" eserlerinde İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre, Nebi'nin ashabından bir grup gelerek Resulullah'a bazı şeyler hakkında sorular sordu ve şöyle dedi: "Ben kadınların sırtüstü olmasını seviyorum, ben de kadınların yüzüstü olmasını seviyorum, bu konuda ne dersiniz?" Bunun üzerine Yüce Allah Bakara Suresi'nde bu konuyu açıklayan ayeti indirdi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır..." Resulullah da şöyle buyurdu: "Önceden ve arkadan, yeter ki cinsel organ bölgesinde olsun."

Ahmed, İbn Cerir, Tirmizi ve Nesai'nin rivayetlerine göre İbn Abbas şöyle anlatmıştır: Ensâr putperestti ve ehli kitap olan Yahudilerle bir arada yaşıyorlardı. Yahudiler ilim ehliydi ve Ensâr ise onlardan ilim öğrenmeye çalışıyordu. Yahudiler kadınlara yaklaşma konusunda bazı iddialarda bulunuyordu; örneğin arkadan yaklaşmanın çocukta şaşkınlığa yol açacağını söylüyorlardı. Ensâr da bu konuda onlara uyuyordu. Muhacirler Medine'ye gelince kadınlarına arkadan yaklaşmak istediler, ancak Ensâr

kadınları bunu reddedip "Bizim kocalarımız asla böyle bir şey yapmaz" dedi. Bu durum Hz. Peygamber'e ulaştı ve Yüce Allah bu ayeti indirdi: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın." Dileyen önünden, dileyen arkasından yaklaşabilir, yeter ki ferc bölgesinde olsun.

Dipnot: (1) Ahmed 434/4, Tirmizi 2980, Nesai el-Kübra 8977, 11040, Ebu Y2736 على, İbn Cerir 758/3, İbn Ebu Hatim 2134, İbn Habban 4202, Taberani 12317, Haysemi 469, Beyhaki 198/7, Ziya el-Makdisi 99/10, 100 (95), 96. (2) Ahmed 236/4 (2414). (3) İbn Cerir 759/3, İbn Ebu Hatim 404/2 (2130), Taberani 12983, Hırakı 470.

Ve İbn Rahûveyh, Dârîmî, Ebû Dâvûd, İbn Cerir, Taberânî, Hâkim ve Beyhaki'nin "Sünen" adlı eserinde Mücahid'in yoluyla İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: İbn Ömer -Allah onu bağışlasın- şöyle dedi: "Şüphesiz bu Ensârîler topluluğu putperest bir topluluktur ve Yahudilerle bir arada yaşamaktadırlar. Yahudiler ilim ehliydi ve Ensâr onlardan ilimde üstün oldukları için pek çok konuda onların fillerini örnek alıyorlardı. Ehl-i kitabın özelliği kadınlarına sadece tek bir harf (yol) üzerinden yaklaşmaktı ve bu kadın için en örtülü durumdu. Medineli Ensârîler bu fiilde Ehl-i kitabı taklit ettiler. Kureyş'ten olan Muhacirler ise kadınlarıyla serbestçe şakalaşıyor, sırtüstü ve yüzüstü yatırarak diledikleri gibi zevk alıyorlardı. Ne zaman ki muhacirler Medine'ye göç etti, Kureyşli bir adam Ensârî bir kadınla evlendi ve kadına bu şekilde yaklaşmak istedi. Kadın buna karşı çıkarak, Biz sadece bir harf (tek bir yol) üzere ilişkiye girmekle emrolunduk, dedi ve bunu reddetti. Adam da kadının üzerine vardırılarak kadına zorla yaklaştı. Bunun üzerine durum Resulullah'a ulaştı ve Yüce Allah şu ayeti indirdi: Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın. Önceden, arkadan ve hayız halinden sakınmak şartıyla dilediğiniz gibi yaklaşın."

Dipnot: (1) Dârîmî 1/261.

Ve İbn Cerir ve İbn Ebu Hatim'in Said bin Cübeyr'den rivayet ettiğine göre: Biz İbn Abbas ile otururken Ehl-i kitaptan bir adam geldi ve "Ey İbn Abbas, âdet halindeki kadına yaklaşmak şifa verir mi?" diye sordu. İbn Abbas "Evet" dedi. Sonra şu ayeti okudu: "Kadınlar sana âdet halini sorarlar..." ayetinden "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayetine kadar. İbn Abbas dedi ki: "Kanın geldiği yerden yaklaşılr, sonra nereden istersen oradan yaklaşılr." Adam şaşkınlıkla "Nasıl olur, ya dübür (arka yol)? Dilediğin gibi yaklaş, ister gece ister gündüz" dedi. **İbn Abbas, "Yazıklar olsun sana! Dübür (arka yol) dışındaki her yerde dilediğin gibi yaklaş, arkadan veya önden, yeter ki hayız halinden sakın" dedi.**

Dipnot: (2) İbn Cerir 3/750, İbn Ebu Hatim 402/2, 405 (2120, 2135).

Kuranda haram demedi yani , hayret.

Ve İbn Ebu Şeybe'nin Mücahid'den rivayetine göre: "Sırtüstü, yüzükoyun, dübür (arka yol) ve hayız halleri müstesna dilediğiniz gibi yaklaşın."

Dipnot: (3) İbn Ebu Şeybe 4/230.

Ve İbn Ebu Şeybe'nin Ebû Salih'ten rivayet ettiğine göre: "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti hakkında İbn Abbas şöyle demiştir: "İster sırtüstü, ister yana yatık, dilediğin gibi yaklaş, Allah bağışlayandır, asıl olan da budur. **İbn Ömer dübür (arka yolu) kastederek 'Öyle bir şey kastetmedi' demiştir ve hadis sadece bu durum üzerinedir.**"

Dipnot: (4) İbn Ebu Şeybe 4/229, 230.

Ve İbn Ebu Şeybe'nin Said bin Cübeyr'den rivayet ettiğine göre: "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti hakkında "Önünden, arkasından, yeter ki dübür (arka yol) olmasın" denilmiştir.

Dipnot: (5) İbn Ebu Şeybe 4/231.

Ve Abd bin Humeyd, Dârîmî ve Mücahid'den rivayet edildiğine göre: **Yahudiler kadınlara âdet halindeyken yaklaşımdan kaçınır ve arkalarından yaklaşırlardı. Müslümanlar bu durumu Resulullah'a sordu ve bunun üzerine ayet nâzil oldu.**

Dipnot: (1) Dârîmî 1/261.

Ve İbn Cerir'in İbn Abbas'tan rivayetine göre: İbn Abbas şöyle demiştir: "Muhterit" tabiri fercden, nesilden ve hayızdan türetilmiştir. Şüphesiz bu ayet "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" inmiştir. Yani dilediğiniz yönden yaklaşabilirsiniz.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/232. (2) İbn Cerir 4/748.

Ve Dârîmî ve Harâitî'nin "Mesâvü'l-Ahlâk" eserinde İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre: "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti hakkında; ayakta, oturarak, önlerinden, arkalarından ve ferc bölgesinden olmak şartıyla dilediğiniz gibi yaklaşabilirsiniz, çocuğun biteceği yer orasıdır.

Dipnot: (1) Dârîmî 1/258, Harâitî (473). (2) İbn Cerir 4/745. (3) Beyhaki 7/196.

Ve Beyhaki'nin "Sünen"inde Mücahid'den rivayet edildiğine göre: Mücahid'e bu ayet sorulduğunda, İbn Abbas'ın "Tarlanıza nereden bitiyorsa oradan varın" dediğini aktarmıştır.

Dipnot: (1) Beyhaki 7/196. (2) İbn Ebu Şeybe 4/229, Harâitî (471).

Ve İbn Cerir'in İbn Abbas'tan rivayetine göre: Kadına nasıl istersen öyle yaklaş, yeter ki dübür (arka yol) ve hayız hali olmasın.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/232. (2) İbn Cerir 4/745.

Ve İbn Cerir, Beyhaki ve İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre: "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" demektir; ferc kasıtlıdır, dilediğin gibi ister sırtüstü, ister yüzüstü, ister arkasından gel, yeter ki ferc dışına çıkılmasın ve dürü (arka yol) kullanılsın.

Dipnot: (1) İbn Cerir 4/746. (2) Beyhaki 7/196.

Ve İbn Ebu Şeybe ve Mücahid'den rivayet edildiğine göre: "Kadınlara önlerinden her şekilde yaklaşın."

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/232.

Ve Abd bin Humeyd'in İkrime'den rivayetine göre: Bir adam İbn Abbas'a gelerek "Ben kadınma arkasından (düründen) yaklaşıyorum, 'Tarlanıza dilediğiniz yerden varın' ayetini duydum, bunun hükmü nedir?" diye sordu. **İbn Abbas "Ey alçak! Tarlanıza dilediğiniz yerden varın; ayaktayken, oturarak, arkasından ve önünden dilediğiniz gibi yaklaşın, yeter ki dübür (arka yol) olmasın" dedi.**

Dipnot: (1) İbn Cerir 4/748.

İbn Abbasın adına uydurulan hadislerle delildir bunlar.

Ve İbn Cerir'in İbn Abbas'tan rivayetine göre: "Çocuğun bittiği yer ferc bölgesidir."

Dipnot: (1) İbn Cerir 4/746.

Ve Said bin Mansur ve Beyhaki'nin rivayetine göre: İbn Abbas, "Tarlanıza nereden bitiyorsa oradan varın" buyurmuştur.

Dipnot: (1) Beyhaki 7/196.

Ve İbn Cerir'in İbn Abbas'tan rivayetine göre: Dilediğin gibi yaklaş, yeter ki dürü (arka yol) ve hayız hali olmasın.

Dipnot: (1) İbn Cerir 4/746.

Ve İbn Cerir, Beyhaki ve İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre: "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti ferc demektir; nasıl istersen öyle yaklaş, ister sırtüstü, ister yüzüstü, ister yana yatık, yeter ki ferc dışına çıkılmasın.

Dipnot: (1) İbn Cerir 4/746, Beyhaki 7/196.

Ve Said bin Mansur, Abd bin Humeyd, Dârîmî, Beyhaki ve Dârağutnî'nin Câbir bin Abdullah'tan rivayetine göre: Hz. Peygamber "Allah hayımdan ve ferc dışı yerlerden sakınmanızı emreder; kuşkusuz Allah gerçeği açıklamaktan hayâ etmez" buyurmuştur.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/232. (2) Said bin Mansur (370), Dârîmî 1/259, Beyhaki 7/199.

Ve İbn Ebu Şeybe, Abd bin Humeyd, Ebû Dâvûd, Nesâî ve Behrez bin Hakim'in ceddinden rivayet ettiğine göre: Adamın biri **"Ey Allah'ın Nebisi, kadınlarımıza dilediğimiz gibi yaklaşabilir miyiz?" diye sordu. Hz. Peygamber "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın" buyurdu** ve evde eşyalara zarar vermemeyi, yüzüne vurmamayı, çirkin dememeyi ve terk etmemeyi öğütledi.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/252, Tirmizi (1165), Nesai el-Kübra (9001, 9002), İbn Habban (4203, 4418).

Ve İbn Ebu Şeybe, Tirmizi, Nesâî, İbn Habban ve Taberânî'nin İbn Abbas'tan rivayetine göre: Hz. Peygamber "Allah, erkek veya kadının arkasından (dübüründen) yaklaşan kişiye rahmet nazarıyla bakmaz" buyurmuştur.

Dipnot: (1) Ahmed 33/244 (20030, 20045), Ebu Davud (2143, 2144), Nesai el-Kübra (9160).

Ve Şafii, Ahmed, İbn Ebu Şeybe, Tirmizi, Nesâî, İbn Mâce, İbnü'l-Münzir ve Beyhaki'nin rivayetine göre: Hz. Peygamber kadınların arka yollarından ilişkiye girenler hakkında bunun "küçük livâta" olduğunu belirtmiştir.

Dipnot: (1) Tayâlisî (2380), Ahmed 309/11 (6706, 6967, 6968), Beyhaki 7/198. (2) İbn Ebu Şeybe 173/5, Ahmed 4/253, Tirmizi (169, 177, 179, 183, 188).

Ve Nesai'nin Ebû Hüreyre'den rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: Allah hakkı açıklamaktan hayâ etmez; kadınlara arkalarından (dübürlerinden) yaklaşmayın.

Dipnot: (1) Nesai el-Kübra (9010).

Ve Ahmed, Ebû Dâvûd, Nesai ve Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resulullah şöyle buyurmuştur: Karısının arkasından ilişkiye giren melundur.

Dipnot: (1) Ahmed 15/457, 157/16 (9733, 10206), Ebu Davud (2162), Nesai el-Kübra (9015).

Ve Dârîmî ve Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Nebi şöyle buyurmuştur: Kadınlara veya erkeklere arkalarından (dübürlerinden) yaklaşan kimse şüphesiz küfür işlemiştir.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 2313/6.

Ve Abdürrezzak, İbn Ebu Şeybe, Abd bin Humeyd, Nesai ve Beyhaki'nin Ebû Hüreyre'den rivayetine göre: Erkeklerin ve kadınların arkalarından (dübürlerinden) ilişkiye girmesi küfürdür. Hafız İbn Kesir, bu rivayetin mevkuf olanının daha sahih olduğunu belirtmiştir.

Dipnot: (1) Abdürrezzak (20958), İbn Ebu Şeybe 4/252, Nesai el-Kübra (9018, 9019), Beyhaki (5380).

Ve Veki'nin "Musannef"inde, Bezzar ve Ömer bin Hattab'dan rivayetine göre Resulullah şöyle buyurmuştur: Şüphesiz Allah hakkı açıklamaktan hayâ etmez; kadınlara arkalarından yaklaşmayın.

Dipnot: (1) Bezzar (339).

Ve Nesai'nin Ömer bin Hattab'dan rivayetine göre: Şüphesiz Allah hakkı açıklamaktan hayâ etmez; kadınlara arkalarından yaklaşmayın. Hafız İbn Kesir, bu rivayetin mevkuf olanının daha sahih olduğunu belirtmiştir.

Dipnot: (1) Nesai el-Kübra (9009).

Taberide sahih hadisle tam tersidir. Bu hadis uydurmadır.

Ve İbn Ebu Şeybe, Ahmed, Tirmizi ve haşiyesinde, Beyhaki'den, Ali bin Tâlib'in Ali bin Talık'tan rivayetle: Resulullah'ın şöyle dediğini iştim: Kadınlarınıza arkalarından (âstâhünne) yaklaşmayın; şüphesiz Allah hakkı açıklamaktan hayâ etmez.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/251, Ahmed 1/385, Tirmizi (1164), Beyhaki 198/7.

Ve İbn Ebu Şeybe'nin Ata bin Ebû Rabah'tan rivayetine göre: Resulullah kadınların arkalarına yaklaşılmasını nehyetmiş ve "Şüphesiz Allah hakkı açıklamaktan hayâ etmez" buyurmuştur.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/252.

Ve İbn Ebu Şeybe, Ahmed, Dârîmî, Beyhaki ve Dâraakutnî'nin İbn Ömer ve İbn Abbas'tan rivayetine göre: İbn Ömer, kadının arkasından ilişkiye girilmesi hakkında bunun helal olmadığını belirtmiştir.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 173/5, Ahmed 4/253, Tirmizi (169, 177, 179, 183, 188, 21850).

Son derece uydurma hadistir. Taberiye bakınız.

Ve İbn Cerir'in İbn Ömer'den rivayetine göre: İbn Ömer'e kadının arkasından (düründen) ilişkiye girilmesi sorulduğunda "O, el-Lûtîtü's-sugrâ" (küçük livâta) yani küçük eşcinselliktir cevabını vermiştir.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 173/5, İbn Cerir 384/1, İbn Ebu Hatim 402/2, 405.

Uydurma hadistir. Taberide tam tersi Sahih hadisledir.

Ve Abdürrezzak, Abd bin Humeyd ve Beyhaki'nin Zühri'den rivayetine göre: Said bin Müseyyeb ve Ebu Seleme bin Abdurrahman'a bu durum sorulmuş, bunu kerih görmüşler ve yasaklamışlardır.

Dipnot: (1) Abdürrezzak (20955), Beyhaki (5382).

Ve Abd bin Humeyd, Ahmed ve Beyhaki'nin Katade'den rivayetine göre: İbn Sîrîn, karısının arkasından ilişkiye giren kimse hakkında "Bunu ancak kâfir olan yapar" demiştir.

Dipnot: (1) Abdürrezzak (20954), Beyhaki (5378).

Ve Beyhaki'nin rivayetine göre: Abdullah bin Amr bin Şuayb, babası vasıtasıyla ceddinden rivayetle, Hz. Peygamber'in "O, küçük livâta" dediğini aktarmıştır.

Dipnot: (1) Abdürrezzak (20957), Beyhaki (5378).

Ve Beyhaki'nin "Sübn"inde Mücahid'den rivayetle: İbn Abbas'a bu ayet sorulduğunda, kadına önünden ve arkasından (mukbele ve müdḥere) ferc bölgesinde olmak şartıyla yaklaşabileceğini söylemiştir.

Dipnot: (1) Beyhaki 7/196.

Ve İbn Ebu Şeybe ve Harâitî'nin İkrime'den rivayetine göre: Kadına dilediği gibi, ayakta, oturarak her halükarda yaklaşabilir, yeter ki dübür (arka yol) olmasın.

Dipnot: (1) Dârimî 1/258, Harâitî (473).

Ve Dârimî ve Abd bin Humeyd'in Mücahid'den rivayetine göre: Kadının arkasından ilişkiye giren kimse ile ilgili olarak eşinin benzeri bir hüküm olduğu belirtilmiştir. Sonra şu ayet okunmuştur: "Tarlanıza dilediğiniz yerden varın."

Dipnot: (1) Dârimî 1/259, Beyhaki 7/199.

Ve Nesai ve İbn Merduye'nin Enes bin Nadr'dan rivayetine göre: Nafi, İbn Ömer'in mevlası, İbn Ömer'e kadınlara arkasından yaklaşılmasına dair atfedilen sözlerin asılsız olduğunu ve İbn Ömer'in bunu kesinlikle yasakladığını belirtmiştir.

Dipnot: (1) Nesai el-Kübra (8982), İbn Mâce (1924), Beyhaki 7/197.

Uydurma hadistir

Ve Abd bin Humeyd'in Katade'den rivayetine göre: Tavus'a, kadınlarına arkalarından yaklaşan kimse sorulduğunda "Bu küfürdür, bunu ancak Lut kavmi yapardı, kadınlara arkalarından ve erkeklere erkeklerden yaklaşırlar" cevabını vermiştir.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/252, Tirmizi (1165), Nesai el-Kübra (9001, 9002).

Ve Ebû Bekir el-Esrüm'ün "Sünen"inde ve Ebû Beşir ed-Dûlâbî'nin "Künâ" adlı eserinde İbn Mesud'dan rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Kadınların arkasından yaklaşmak haramdır."

Dipnot: (1) Esrüm - Tefsir ibni Kesir 387/1, Dulayi (2325).

Ve İbn Ebu Şeybe, Dârimî ve Beyhaki'nin İbn Mesud'dan rivayetine göre: "Kadınların arkasından yaklaşmak haramdır." Hafız İbn Kesir bu mevkuf rivayetin daha sahih olduğunu belirtmiştir.

Dipnot: (1) İbn Ebu Şeybe 4/252, Dârimî 1/259, Beyhaki 199/7.

Ve Dârimî'nin Said bin Yesar Ebû'l-Hubbab'tan rivayetine göre: **İbn Ömer'e cariyelerin mahrem halleri sorulmuş, o da bunu reddetmiştir.**

Dipnot: (1) Dârimî 1/259.

Ve Hafızlar bu konudaki merfu hadislerin tamamının zayıf olduğunu, hiçbirinin sahih olmadığını ve mevkuf olanların doğru olduğunu belirtmişlerdir.

Dipnot: (1) Telhisü'l-Habir 3/180, 181.

Ve Hafız İbn Hacer bu konudaki rivayetlerin münker olduğunu, hiçbir vechinin sahih olmadığını, Buhari, Bezzar ve Nesai'nin de bu görüşte olduğunu ifade etmiştir.

Dipnot: (1) Telhisü'l-Habir 1/184.

Ve İbn Ömer'den rivayetle: Kureyş kadınları ile Ensâr kadınlarının evlilik gelenekleri ve bu konudaki ihtilaflar aktarılmış, ardından bu ayetin nüzul sebebi detaylandırılmıştır.

Dipnot: (1) Buhari (4526), İbn Cerir 3/751.

Ve Buhari, İbn Cerir ve İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre: Kadınlara arkalarından yaklaşmak hakkında İbn Ömer "Dübürdendir" (arka yoldadır) demiştir.

Dipnot: (1) Buhari (4527), İbn Cerir 3/752, 753.

Son derece sahih hadis Taberiye bakınız.

Ve Hatib "Rivâtü Mâlik"te, Nadr bin Abdullah el-Ezdî yolundan Malik'ten, o da Nafi'den, o da İbn Ömer'den rivayetle: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti hakkında, "Önünde dilediğin gibi, arkasında da dilediğin gibi" demiştir.

Dipnot: (1) Hatib - Telhisü'l-Habir 1/184.

Ve Hasan bin Süfyan "Müsned"inde, Taberani "Evsat"ta ve Hakim "Müstedrek"te Hüseyin isnadıyla **İbn Ömer'den rivayetle: "Şüphesiz biz Resulullah zamanında 'Kadınlarınız sizin tarlanızdır' ayeti hakkında arka yoldan ilişki konusunda ruhsat bulmuştuk" demişlerdir.**

Dipnot: (1) Taberani (3827).

Ve İbn Cerir, Taberani "Evsat" ve İbn Merduye ile İbn Neccar Hasan isnadıyla İbn Ömer'den rivayetle: Bir adam Resulullah döneminde karısına arkasından yaklaşmış,

halk bunu kınamış ve "Öf sana" demişlerdir. Bunun üzerine Yüce Allah "Kadınlarınız sizin tarlanızdır..." ayetini indirmiştir.

Dipnot: (1) İbn Cerir 3/754, Taberani (6298).

Ve İshak bin Rahûye "Müsned"inde ve "Tefsir"inde, Buhari ve İbn Cerir'den, Nafi'den rivayetle: Bir gün İbn Ömer'e "Bu ayetin ne hakkında nâzil olduğunu biliyor musun?" diye sordum, **"Hayır" dedi. "Kadınlara arka yollarından yaklaşılması hakkında nâzil oldu" dedim.**

Dipnot: (1) İshak bin Rahûye - Müsned, Buhari (4526), İbn Cerir 3/751.

Ve Hatib el-Bağdadi "Rivâtü Mâlik"te Ahmed bin el-Hakem el-Abdî yolundan Malik'ten, o da Nafi'den, o da **İbn Ömer'den rivayetle: Ensârî bir kadın Nebi'ye gelerek kocasını şikayet etti ve "Kadınlarınız sizin tarlanızdır" ayeti nazil oldu.**

Dipnot: (1) Hatib - Telhisü'l-Habir 1/184.

Ve Nesai ve İbn Cerir, Zeyd bin Aslem yolundan rivayetle: **Bir adam karısına arkasından yaklaştı, kadın bunu çok büyük bir iğrençlik olarak gördü ve Yüce Allah "Kadınlarınız sizin tarlanızdır" ayetini indirdi.**

Dipnot: (1) Nesai el-Kübra (8981), İbn Cerir 3/753.

Ve Darukutni "Ğarâibü Mâlik"te Ebu Beşir ed-Dûlâbî yolundan, Ebu'l-Hâris Ahmed bin Said'den rivayetle: Biz Abdullah bin Ömer'in meclisindeydik; Nafi, İbn Ömer'e mushafı tutturdu ve okumasını istedi. Nafi okurken "Kadınlarınız sizin tarlanızdır..." ayetine geldiğinde İbn Ömer durdu. Nafi, "Ey Nafi, bu ayetin ne hakkında nâzil olduğunu biliyor musun?" dedi. Nafi "Hayır" dedi. İbn Ömer şöyle dedi: "Ensâr'dan bir adam karısına arkasından yaklaştı, halk bunu pek büyük bir günah saymış, adam da Nebi'ye gelip şikayet etmişti; bunun üzerine 'Kadınlarınız sizin tarlanızdır' ayeti nâzil oldu." Nafi, "Ey Ebû Abdurrahman, peki fercinden başka bir yerinden mi?" diye sordu. **İbn Ömer "Hayır, sadece fercinden" cevabını verdi. Darukutni, "İbn Ömer'den bu mana ile gelen rivayet sahih ve meşrudur" demiştir.**

Dipnot: (1) Darukutni - Telhisü'l-Habir 1/183, 184.

Son derece uydurma hadistir.

Doğum Tarihi: Hicri 306 / Miladi 918

Ölüm Tarihi: Hicri 385 (8 Zilkade) / Miladi 995 (4 Aralık)

Ve İbn Rahûye, Ebû Yala, İbn Cerir, Tahavi "Müşkilü'l-Âsâr", İbn Merduye ve Ebû Said el-Hudri'den rivayetle: **Bir adam karısına arkasından yaklaştı, halk bunu yadırgamıştır. Bunun üzerine "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz yerden varın" ayeti nâzil olmuştur.**

Dipnot: (1) Ebû Yala (1103), İbn Cerir 3/754, Tahavi (6118).

Ve Nesai, Tahavi, İbn Cerir ve Darukutni'den rivayetle: Abdurrahman bin Kasım, Malik bin Enes'ten rivayetle, İbn Ömer'in azatlısı Salim bin Abdullah'a, "Ya Ebâ Abdurrahman, insanlar senden rivayet ediyor ki sen kadınlara arkalarından yaklaşmayı caiz görüyormuşsun" dedi. Salim, "Yalancı adam, Abdullah bin Ömer'e iftira etmişler" cevabını verdi ve İbn Ömer'den oğlu Salim, İbn Ömer'den asla böyle bir şey nakletmediğini belirtti.

Dipnot: (1) Nesai el-Kübra (8979), Tahavi 425/15, İbn Cerir 3/752.

Son derece uydurma hadis, bu hadislerin kökeni yoktur sahte secereler uydurularak yazılmış yazılardır<<değersizdir>>

Ve Hatib "Rivâtü Mâlik"te Ebu Süleyman el-Cüzcani'den rivayetle: Malik bin Enes'e, "Cariyelerle ilişki konusunda ne dersin, fercinden başka yerlerine yaklaşabilir miyiz?" diye sorulduğunda Malik "Haşa! Öyle şey olur mu, kafir mi bu kişi?" dedi. İbn Vehb rivayetinde ise Malik'in bunu mubah gördüğü aktarılmıştır.

Dipnot: (1) Beyhaki 7/196, İbn Cerir 3/751.

Ve Tahavi'den rivayetle: Ebu'l-Hasan Asbağ bin Ferec, Abdurrahman bin Kasım'dan rivayetle: **"Ben dinimde şüphede olmadığım bir kimseye uyuyorum, o da İbn Ömer ve Abdullah bin Ömer'dir; kadının arkasından yaklaşılmamasında bir beis görmemiştir."**

Dipnot: (1) Tahavi - Müşkilü'l-Âsâr.

Ve Beyhaki "Sünen"inde Muhammed bin Ali bin Hüseyin'den rivayetle: Kureyşli bir şeyhe karısının arkasından yaklaşmanın hükmü sorulmuş, **"Kader olsa bile helaldir"** demiştir.

Dipnot: (1) Beyhaki 7/196.

Ve İbn Cerir, Muhammed bin Münkedir'den rivayetle: Muhammed bin Münkedir'in kadınların arkasından ilişkiye girilmesini yasakladığı, Zeyd'in ise Muhammed'e "Şahit ol ki o bana bunun yapılmadığını haber verdi" dediği aktarılmıştır.

Dipnot: (1) İbn Cerir 3/751.

Ve İbn Cerir, Ebû İbn Melike'den rivayetle: "Dün cariyenin birinden murad almak istedim, direndi, ben de zor kullandım ve Abdullah bin Ömer'den rivayet olunan Nafi'nin sözünü hatırladım."

Dipnot: (1) İbn Cerir 3/753.

Ve Nesai'den rivayetle: Abdullah bin Ömer'in, kadının arkasından yaklaşılmamasında bir beis görmediği belirtilmiştir, kadının arkasından (ilişkiye girmek), sonra şu ayeti okudu: "Kadınlarınız sizin tarlanızdır..." Sonra şöyle dedi: Bundan daha açık ne olabilir ki?(1)

Dipnot: (1) Nesai el-Kübra (8980).

Dipnot 1: Tahâvî - Tefsîru İbn Kesîr 1/389'da geçtiği gibi.

Tahâvî, Hâkim "Menâkıbüş-Şâfiî"de ve Hatîb, Muhammed bin Abdullah bin Abdülhakem'den rivayet ettiklerine göre: **Şâfiî'ye bu durum soruldu da şöyle dedi: "Hz. Peygamber'den (s.a.v.) bunu helal kılma veya haram kılma konusunda sahih bir şey nakledilmemiştir; kıyasa göre ise helaldir."(2)**

Dipnot 2: Tahâvî - Tefsîru İbn Kesîr 1/189 ve et-Telhîsu'l-Habîr 3/181'de geçtiği gibi; Hâkim ve el-Hatîb - et-Telhîsu'l-Habîr'de geçtiği gibi.

Hâkim'in İbn Abdülhakem'den rivayet ettiğine göre: Şâfiî bu konuda Muhammed bin el-Hasan ile münazara etti. İbnü'l-Hasan, tarlanın ancak fercde (ön yolda) olacağı

delilini getirdi. Şâfiî ona şöyle dedi: "O halde fercin dışındaki yerler haram mıdır?" İbnü'l-Hasan bunu kabul etti(3). Şâfiî: "Peki kadının iki bacağı arasında veya kıvrımlarında ilişkiye girse orada tarla var mıdır?" diye sordu. İbnü'l-Hasan "Hayır" dedi. Şâfiî "Peki bu haram mıdır?" dedi. İbnü'l-Hasan "Hayır" dedi. Şâfiî "O halde kendinin kail olmadığı bir şeyle nasıl delil getiriyorsun?" dedi. Hâkim der ki: Şâfiî belki de bunu eski görüşünde (kavli kadîm) söylüyordu, yeni görüşünde (kavli cedîd) ise haram olduğunu sarahaten ifade etmiştir.(4)

Dipnot 3: Onu ilzam etti: Onu buna bağladı/bağlayıcı kıldı. Lisânü'l-Arab (l-z-m). Dipnot 4: Hâfiz İbn Hacer, el-Feth 8/191'de Hâkim'den Menâkıbu's-Şâfiî'de geçen münazarayı naklettikten sonra şöyle der: Şâfiî kendisi buna kail olmasa da münazara gereği Muhammed'i ilzam etmiş ve Medineli ashabını savunmuş olabilir. Onun nezdinde haramlığın delili Muhammed'in gittiği yoldan başkadır; nitekim el-Ümm'deki sözleri de buna işaret etmektedir. Bkz. et-Telhîsu'l-Habîr 3/182, 183.

Ayet Hakkındaki Üçüncü Görüşün Zikri

Vekî', İbn Ebi Şeybe, İbn Menî', Abd bin Humeyd, İbn Cerîr, İbnü'l-Münzir, İbn Ebî Hâtim, Taberânî, Hâkim, İbn Merdûye ve Ziyâ el-Muhtâre'de Zâide bin Umeyr'den rivayet ettiklerine göre şöyle demiştir: İbn Abbas'a azil (ilişki sırasında dışarı boşalma) hakkında sordum. Şöyle dedi: "Siz bu konuyu çok çoğalttınız. Eğer Resulullah (s.a.v.) bu konuda bir şey söylemişse o onun dediği gibidir. Eğer bir şey söylememişse ben(1) derim ki: 'Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz şekilde varın.' İsterseniz azil yapın, isterseniz yapmayın."(2)

Dipnot 1: m nüshasında: "O dedi ki ben". Dipnot 2: İbn Ebî Şeybe 4/217, 229; İbn Menî' - el-Metâlibü'l-Âliye (1727)'de geçtiği gibi; İbn Cerîr 3/754; İbn Ebî Hâtim 2/405 (2136); Taberânî (12663); Hâkim 2/279; Ziyâ 10/36-38 (31-33).

Vekî' ve İbn Ebi Şeybe'nin Ebû Zirâ'dan rivayetine göre: İbn Ömer'e Allah'ın "Tarlanıza dilediğiniz şekilde varın" kavlini sordum, "İster azil yapar, ister azil yapmaz" dedi.(3)

Dipnot 3: İbn Ebî Şeybe 4/232.

İbn Ebi Şeybe ve İbn Cerîr'in Said bin el-Müseyyeb'den rivayetine göre Allah'ın "Kadınlarınız sizin tarlanızdır, tarlanıza dilediğiniz şekilde varın" kavli hakkında şöyle demiştir: "Dilersen azil yaparsın, dilersen yapmazsın."(4)

Dipnot 4: İbn Ebî Şeybe 4/232, İbn Cerîr 3/754.

Abdürrezzâk, İbn Ebi Şeybe, Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Beyhakî'nin Câbir'den rivayet ettiklerine göre: "Biz Kur'an inmekte iken azil yapardık. Bu durum Resulullah'a (s.a.v.) ulaştı da bizi bundan nehyetmedi."(5)

Dipnot 5: Abdürrezzâk (12566), İbn Ebî Şeybe 4/219, Buhârî (5209), Müslim (1440), Tirmizî (1137), Nesâî el-Kübrâ (9093), İbn Mâce (1927), Beyhakî 7/228.

Abdürrezzâk, İbn Ebi Şeybe, Müslim, Ebû Dâvûd ve Beyhakî'nin Câbir'den rivayet ettiklerine göre: Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelip: "Benim bir cariyem var, onunla ilişkiye giriyorum ama hamile kalmasını istemiyorum" dedi. Hz. Peygamber: "Dilersen ondan azil yap, ancak ona takdir edilen ne ise gelecektir" buyurdu.(1) Adam gitti, çok geçmeden tekrar gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, cariyeye hamile kaldı" dedi. Hz. Peygamber: "Sana ona takdir edilen şeyin geleceğini haber vermiştim" buyurdu.(2)

Dipnot 1: m nüshasında: "Şüphesiz o". Dipnot 2: Abdürrezzâk (12551, 12552), İbn Ebî Şeybe 4/220, Müslim (1439), Ebû Dâvûd (2173), Beyhakî 7/229.

Mâlik, Abdürrezzâk, İbn Ebi Şeybe, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce ve Beyhakî'nin Ebû Saîd'den rivayet ettiklerine göre: Hz. Peygamber'e (s.a.v.) azil hakkında soruldu. O da: "Siz gerçekten bunu yapıyor musunuz(3)? Yapmamanızda üzerinize bir günah yoktur. Ancak o kaderdir; kıyamet gününe kadar var olacak ne kadar canlı varsa mutlaka var olacaktır" buyurdu.(4)

Dipnot 3: Asıl metinde ve م nüshasında "تفعلوا" şeklindedir; nun harfinin düşürülmesi sahih bir dil kullanımıdır, nitekim Nevevî de Şerhu Müslim 2/26'da "Cennete giremezsiniz..." hadisinin şerhinde bunu belirtmiştir. Dipnot 4: Mâlik 2/594, Abdürrezzâk (12576), İbn Ebi Şeybe 4/222, Buhârî (2542), Müslim (127/1438), Ebû Dâvûd (2172), Nesâî el-Kübrâ (5045-5048, 9085-9089), İbn Mâce (1926), Beyhakî 7/229.

Müslim ve Beyhakî'nin Ebû Saîd'den rivayet ettiklerine göre: Resulullah'a (s.a.v.) azil soruldu, o da şöyle buyurdu: "Her sudan çocuk olmaz. Allah bir şeyi yaratmak istediğinde hiçbir şey ona engel olamaz."(5)

Dipnot 5: Müslim (1438), Beyhakî 7/229.

Abdürrezzâk, Tirmizî (ve bunu sahihlemiştir) ve Nesâî'nin Câbir'den rivayet ettiklerine göre Câbir şöyle demiştir: Biz dedik ki: "Ey Allah'ın Resulü, biz azil yapıyorduk. Yahudiler ise bunun küçük diri diri gömme (mev'ûde) olduğunu iddia ettiler." Bunun üzerine Hz. Peygamber: "Yahudiler yalan söylemiştir, Allah onu yaratmak isterse hiçbir şey engel olamaz" buyurdu.(1)

Dipnot 1: Abdürrezzâk (12550), Tirmizî (1136), Nesâî el-Kübrâ (9078). Sahih (Sahîhu Süneni't-Tirmizî - 908).

Abdürrezzâk, İbn Ebi Şeybe, Ebû Dâvûd ve Beyhakî'nin Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet ettiklerine göre: Bir adam "Ey Allah'ın Resulü, benim bir cariyem var, ondan azil yapıyorum, hamile kalmasını istemiyorum, erkeklerin istediğini istiyorum(2). Yahudiler ise azlin küçük mev'ûde olduğunu söylüyorlar" dedi. Hz. Peygamber: "Yahudiler yalan söylemiştir. Allah onu yaratmak isteseydi sen onu engelleyemezdin" buyurdu.(3)

Dipnot 2: m nüshasında: "İstedi". Dipnot 3: Abdürrezzâk (12549), İbn Ebi Şeybe 4/221, 222, Ebû Dâvûd (2171), Beyhakî 7/230. Sahih (Sahîhu Süneni Ebû Dâvûd - 1903).

Bazzâr ve Beyhakî'nin Ebû Hüreyre'den rivayet ettiklerine göre: Resulullah'a (s.a.v.) azil soruldu. Dediler ki(4): Yahudiler azlin küçük mev'ûde olduğunu iddia ediyorlar. Buyurdu ki: "Yahudiler yalan söylemiştir."(5)

Dipnot 4: Asıl metinde ve m nüshasında: "Dedi". Dipnot 5: Bazzâr (1451, 1452 - Keşf), Beyhakî 7/230. Heysemî der ki: Ricali İsmail bin Mes'ud hariç Sahih ricalidir, o da sikadır. Mecmeu'z-Zevâid 4/297.

Mâlik, Abdürrezzâk ve Beyhakî'nin Zeyd bin Sâbit'ten rivayet ettiklerine göre: Ona azil hakkında soruldu, o da: "O senin tarlandır; dilersen sularsın, dilersen susuz bırakırsın" dedi.(6)

Dipnot 6: Mâlik 2/595, Abdürrezzâk (12555), Beyhakî 7/230.

Abdürrezzâk ve Beyhakî'nin İbn Abbas'tan rivayet ettiklerine göre: Ona azil sorulduğunda şöyle dedi: "İnsanoğlu Allah'ın yaratılmasını takdir ettiği bir canı öldürecek değildir. O senin tarlandır; dilersen susuz bırakırsın(1), dilersen sularsın."(2)

Dipnot 1: b (1), f (1) ve m nüshalarında: "Susuz bıraktın". Dipnot 2: Abdürrezzâk (12572), Beyhakî 7/230.

İbn Mâce ve Beyhakî'nin Ömer'den(3) rivayet ettiklerine göre: Resulullah (s.a.v.) hür kadından izni olmadan azil yapılmasını yasakladı.(4)

Dipnot 3: Asıl metinde ve m nüshasında: "İbn Ömer". Dipnot 4: İbn Mâce (1928), Beyhakî 7/231. Zayıf (Zaifu Süneni İbn Mâce - 423).

Beyhakî'nin İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre: "Cariyeden azil yapılır, hür kadından ise izin istenir."(5)

Dipnot 5: Beyhakî 7/231.

Abdürrezzâk ve Beyhakî'nin İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre: "Azil konusunda hür kadından izin istenir, cariyeden izin istenmez."(6)

Dipnot 6: Abdürrezzâk (12562), Beyhakî 7/231.

Ahmed, Ebû Dâvûd, Nesâî ve Beyhakî'nin İbn Mes'ûd'dan rivayet ettiklerine göre: Resulullah (s.a.v.) on davranışı kerih görürdü: Altın yüzük takmak, elbiseyi yerde sürümek, safran kokusu sürünmek, ak saçları boyamak, Muavvizeteyn dışındaki şeylerle rukye yapmak(7), muska takmak, zar atmak/kumar oynamak(8), nikahlısı dışındakilere süslenip ziynet göstermek, suyu yatağından/yerinden başka yere akıtmak (azil yapmak) ve çocuğu haram kılmaksızın emzirme döneminde ilişkiyle bozmak (ğıyle).(9)(10)

Dipnot 7: Asıl metinde ve b 2 nüshasında: "Muavvizeteyn ile". Dipnot 8: el-Kı'âb: Tavla zarları; tekili ka'b ve ka'bedir. en-Nihâye 4/179. Dipnot 9: Çocuğun bozulması: Emziren kadınla ilişkiye girmektir; kadın hamile kalınca sütü bozulur ve çocuk bundan zarar görür, buna ğıyle denir. en-Nihâye 3/445. Haram kılmaksızın: Yani bunu kerih görmüş ama haram kılma derecesine ulaştırmamıştır. en-Nihâye 3/445. Dipnot 10: m nüshasında: "On haram olan şey", f 1 nüshasında: "Yatağından başkasına".

Ayet Hakkındaki Dördüncü Görüşün Zikri

Abd bin Humeyd'in İbnü'l-Hanefiyye'den "Tarlanıza dilediğiniz şekilde varın" ayeti hakkında rivayet ettiğine göre: "Dilediğiniz zaman" demektir.

Yüce Allah'ın "Kendiniz için önceden hazırlık yapın" Âyeti

İbn Ebî Hâtim'in İkrime'den "Kendiniz için önceden hazırlık yapın" ayeti hakkında rivayet ettiğine göre: "Çocuk yapmaktır" demiştir.(1)

Dipnot 1: İbn Ebî Hâtim 2/405 (2137).

İbn Cerîr'in İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre: "Kendiniz için önceden hazırlık yapın" ayeti hakkında: "Cinsi münasebet sırasında besmele çekmektir; 'Bismillah' demektir" demiştir.(2)

Dipnot 2: İbn Cerîr 3/762.

Abdürrezzâk (Musannef'te), İbn Ebi Şeybe, Ahmed, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Beyhakî'nin İbn Abbas'tan rivayet ettiklerine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Sizden biri eşine yaklaşırken 'Bismillah, Allahım bizi şeytandan uzaklaştır, şeytanı da bize rızık olarak vereceğin şeyden uzaklaştır' der de aralarında bir çocuk takdir olunursa, şeytan ona asla zarar veremez."(3)

Dipnot 3: Abdürrezzâk (10465, 10466), İbn Ebî Şeybe 4/311, 394/10, Ahmed 3/360, 361, 391, 66/4, 337, 359 (1867, 1908, 2178, 2555, 2597), Buhârî (141, 3271, 3283, 5165, 6388, 7396), Müslim (1434), Ebû Dâvûd (2161), Tirmizî (1092), Nesâî el-Kübrâ (9030, 9031), İbn Mâce (1919), Beyhakî 7/149.

Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân (Taberî Tefsiri) müellifi büyük İslam âlimi ve mfeşir İbn Cerîr et-Taberî'nin doğum ve ölüm tarihleri hem Hicri hem de Miladi takvime göre şu şekildedir:

Doğum Tarihi: Hicri 224 (veya 225) / Miladi 839

Ölüm Tarihi: Hicri 310 (26 Şevval) / Miladi 16–17 Şubat 923

Bana Yakub tahdis edip dedi ki: Bize İbn Üleyye tahdis edip dedi ki: Bize İbn Avn, Nafi'den haber verip dedi ki: İbn Ömer Kur'an okuduğu zaman konuşmazdı. (Nafi) dedi ki: Bir gün bu ayeti okudum: (وَيَسْأَلُكُمْ حَرْثُ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ) (Kadınlarınız sizin tarlanızdır, o halde tarlanıza dilediğiniz yerden varın). **Bunun üzerine şöyle dedi: Bu ayetin kim hakkında indiğini biliyor musun? Dedim ki: Hayır. Dedi ki: Kadınlara dübürlerinden (فِي أَذْبَارِهِنَّ) yaklaşılması hakkında inmiştir.**

Dipnot 9: [Sahih] Ravilerinin hepsi daha önce geçen sika kimselerdir, senedi muttasıldır.

Bana İbrahim bin Abdullah bin Müslim Ebu Müslim tahdis edip dedi ki: Bize Ebu Ömer ez-Zarir tahdis edip dedi ki: Bize Kerabîsî'nin arkadaşı İsmail bin İbrahim, İbn Avn'dan, o Nafi'den tahdis edip dedi ki: Ben İbn Ömer'e mushafı tutuyordum, derken bu ayeti okudu: (وَيَسْأَلُكُمْ حَرْثُ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ). **Bunun üzerine şöyle dedi: Ona dübüründen (فِي أَذْبَارِهِنَّ) yaklaşması hususundadır.**

Dipnot 10: [Sahih] İsmail bin İbrahim bin Miksem el-Esedî, hüccet bir imamdır. Hafs bin Ömer Ebu Ömer el-Kebir el-Basrî saduk ve âlimdir. İbrahim bin Abdullah bin Müslim bin Maiz bin el-Muhâcir el-Basrî Ebu Müslim el-Kececi es-Sünen sahibidir, sika ve sabittir.

Bana Abdurrahman bin Abdullah bin Abdilhakem tahdis edip dedi ki: Bize Abdulmelik bin Seleme tahdis edip dedi ki: Bize Dîraverdî tahdis edip dedi ki: Zeyd bin Eslem'e şöyle denildi: **Muhammed bin Munkedir, kadınların dübürlerinden (فِي أَذْبَارِهِنَّ) ilişkiye girilmesini yasaklıyor. Bunun üzerine Zeyd dedi ki: Muhammed'in bunu yaptığına dair şahitlik ederim, çünkü bunu yaptığını bana kendisi haber vermişti.**

Dipnot 11: [Zayıf] Abdulaziz bin Muhammed bin Abdulaziz bin Ebi Ubeyd ed-Dîraverdî suiu'l-hıfz'dır. Abdulmelik bin Seleme bin Yezid el-Mısırî ise metruku'l-hadistir.

Bana Abdurrahman bin Abdullah bin Abdilhakem tahdis edip dedi ki: Bize Ebu Zeyd Abdurrahman bin Ahmed bin Ebi'l-Ğamr tahdis edip dedi ki: Bana Abdurrahman bin Kasım, Malik bin Enes'ten tahdis etti ki, ona şöyle denilmişti: Ey Ebu Abdullah, insanlar Salim'den şöyle rivayet ediyorlar: "Köle veya eçi (Yabancı/Arap olmayan), babamın adını kullanarak yalan söyledi." Bunun üzerine Malik dedi ki: Yezid bin Ruman'ın bana Salim bin Abdullah'tan, onun da İbn Ömer'den tıpkı Nafi'nin söylediği gibi haber verdiğine şahitlik ederim. Ona denildi ki: Mademki öyledir, Haris bin Yakup, Ebu'l-Hubab Said bin Yesar'dan, onun İbn Ömer'e şöyle sorduğunu rivayet ediyor: Ey Ebu Abdurrahman, biz cariyeler satın alıyoruz ve onlara tahmîs yapıyoruz (arkadan yaklaşıyoruz). Bunun üzerine (İbn Ömer) dedi ki: **Tahmîs de ne oluyor? Bunu dübür için mi söylüyoruz? İbn Ömer dedi ki: Of of! Bunu bir mümin -veya**

müslüman- yapar mı? Bunun üzerine Malik dedi ki: Zebi'a'nın bana Ebu'l-Hubab'dan, onun da İbn Ömer'den tıpkı Nafi'nin söylediği gibi haber verdiğine şahitlik ederim.

Dipnot 12: [Sahih] Ebu Zeyd Abdurrahman bin Ahmed bin Ebi'l-Ğamr el-Mısırî el-Fakih; Tehzib'de ve İbn Ebi Hatim 2/2/274-275'te tercüme edilmiştir. Malik'in en sebt (en sağlam) ashabındandır. Bu haberi İbn Kesir 1: 521-522'de nakletmiştir. (Darekutni, Abdurrahman bin Kasım'ın yolundan Malik'ten rivayet etmiştir. Ve şöyle demiştir: Bu Malik'ten mahfuz ve sahih bir rivayettir).

Bu rivayette Ömer haram demiyor, buda ters ilişkinin Ömer kuran bilgisinde haram değildir mantığı çıkıyor.

Bana Muhammed bin İshak tahdis edip dedi ki: Bize Amr bin Tarık haber verip dedi ki: Bize Yahya bin Eyyub, Musa bin Eyyub el-Hafikî'den haber verip dedi ki: Ebu Majid ez-Ziyadî'ye dedim ki: Nafi, İbn Ömer'den kadının dübürü hakkında rivayette bulunuyor. O da şöyle dedi: Nafi yalan söylemiştir; ben İbn Ömer ile arkadaşlık ettim, Nafi ise o sırada köle idi; kendisinin şöyle dediğini işittim: Filan zamandan beri karımın fercine bile bakmadım.

Dipnot 13: [Zayıf] Ebu Majid ez-Ziyadi meçhul haledir.

Burada Ömer ayet geldikten sonra karısının vajinasıyla ilgilenmediği direk dübürden cinsel ilişkiye girdiği anlamılmaktadır.

Bana Ebu Kılâbe tahdis edip dedi ki: Bize Abdussamed tahdis edip dedi ki: Bana Ebu Bekir, Eyyub'dan, o Nafi'den, o da **İbn Ömer'den tahdis etti: (فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَتَى شَيْئًا)** **(Artık tarlanıza dilediğiniz yerden varın) ayeti hakkında dedi ki: Dübürdedir.**

Dipnot 14: [Sahih] Ravilerinin hepsi daha önce geçen sika kimselerdir; Abdullah bin Zeyd bin Ömer ve Mervan'ın lebeleri hariç olmak üzere onların şartı üzere senedi muttasıldır, ancak Abdussamed'den bu hususta rivayet etmemiştir. En doğrusunu Allah bilir.

Taberî, kendi tefsirinde (Câmiu'l-Beyân) bir hadisçi veya fıkıh mezhebi kurucusu gibi "Bu benim mezhebime uyuyor, o yüzden bunu sahih kabul edeyim; bu ahlaka aykırı, o yüzden bunu zayıf yapayım" mantığıyla hareket etmez. O bir tarihçi ve mütekaddim dönem derleyicisidir (müdevvindir). Onun tek bir kriteri vardır: "Bana kim ne aktardıysa, senedini (zincirini) olduğu gibi basarım; eleği nerede tıkanıyorsa dipnotta yazarım."

Olayın Asıl Yüzü ve Taberî'nin Acımasız Gerçeği Şudur:

1. Taberî Taraf Tutmaz, Çöpü de Altını da Yığar: Taberî'nin yaptığı iş, rivayetleri filtrelemek değil, o dönemde piyasada inceden inceye konuşulan, dilden dile dolaşan bütün iddiaları (sahihinden uydurmasına, garibinden ahlak dışına kadar) alt alta yazmaktır. O yüzden bir tarafta "İbn Ömer dübürden ruhsat verdi" diyen isnatlar (zincirdekiler namuslu, hafızası yerinde adamlar olduğu için) usulen sahih çıkar; diğer tarafta "Yok artık, hiç arkadan tarla mı olur, İbn Ömer böyle bir şerefsizliği yapar mı" diyenler ise ya araya zayıf adam soktuğu ya da rivayet zinciri koptuğu için usulen zayıf kalır.
2. Usulün Kurbanı Olan İçerik: Hadis usulünün en acımasız kuralı budur: Adamın ahlakına, dindarlığına veya anlattığı şeyin tuhaflığına bakılmaz; adamın hafızasının sağlamlığına ve hocasıyla gerçekten görüşüp görüşmediğine bakılır.
 - Nafi'den gelen zincir sapasağlamdır, raviler sikadır (güvenilirdir). Bu yüzden Taberî o zinciri kıramaz, "sahih" damgası vurmak zorunda kalır. İçerik ne kadar mide bulandırıcı veya tartışmalı olursa olsun, sened sağlamsa hadisçi için bitti, kural budur.

- Buna karşılık, ahlaki olarak "Bu işin aslı astarı yoktur, iftiradır" diyen rivayetlerin senedinde ise bir yerlerde bir çürük (zayıf ravi, hafıza hatası) yakalanmıştır. Sonuç mu? İçerik olarak doğru ve mantıklı olan metinler sened kurbanı olduğu için "zayıf" damgası yerken; içerik olarak skandal olan rivayetler teknik olarak "sahih" senedle kayda geçer.
- 3. Sonuç (Taberî Ne Yapmaya Çalışıyor?): Taberî bu rivayetleri vererek okuyucusuna şunu söyler: "Bakın, sahabe döneminde bile bu ayetle ilgili böyle sapkın, garip yorumlar yapanlar, 'binek heybesini ters çevirdim' diye gezenler, bunu Ömer'e veya İbn Ömer'e mal edenler vardı. Ben bunları tarihe gömüyorum, kimin ne söylediğini senediyle önünüze koyuyorum; hoca sizsiniz, ne anlarsanız anlayın."

İşte Taberî'nin "onayladığı" veya "zayıf bulduğu" mesele tamamen budur. O, içeriği onaylamaz; sadece senedin matematiğini işletir. Matematik ne diyorsa onu yazar.

Taberî ve sonradan gelen tahrir/şerh yazarları arasındaki kronolojik uçurumu ve bu metinlerin nasıl manipüle edildiğini, hiçbir kişisel atıf veya yönlendirme yapmadan, tamamen metin ve tarih gerçekliği üzerinden yeniden ele alalım:

Kronolojik Çelişki ve Zaman Uçurumu

- Taberî'nin Yaşadığı Dönem: Hicri 3. asrın sonu ve 4. asrın başı (Miladi 9. yüzyılın sonu - 10. yüzyılın başı, ölüm M. 923).
- Dipnotları ve Tahrirleri Yapanların Dönemi: Örnek verilen metinlerdeki değerlendirmeleri yazanlar (örneğin Süyûtî vb. tahrir ve tefsir alimleri), Taberî'den asırlarca sonra (15. yüzyıl ve sonrasına kadar uzanan süreçte) yaşamış kişilerdir.

Sistem Nasıl İşliyor?

1. Taberî'nin Kayıt Yöntemi: Taberî, kendi dönemine kadar ulaşan sözlü ve yazılı ne kadar rivayet varsa, içeriğinin ne kadar tuhaf, ahlaka aykırı veya çelişkili olduğuna bakmaksızın, sadece sened zincirini vererek bunları Câmiu'l-Beyân adlı eserine kaydetmiştir. Taberî burada bir hüküm koyucu veya "bu hadis kesinlikle doğrudur" diyen bir otorite değil, ilk dönemdeki iddiaları ve rivayetleri toplayan bir arşivcidir.
2. Sonrakilerin Taberî Adını Kullanarak Üretim Yapması: Taberî'den asırlar sonra gelen telif ve tahrir sahipleri, kendi mezhebi görüşlerini, polemiklerini veya fıkhi kabullerini güçlendirmek için Taberî'nin bu devasa arşivini bir dayanak noktası (kılıf) olarak kullanırlar.
3. "Taberî'de Geçiyor" Algısının Manipülasyonu: Sonradan gelenler, Taberî'nin yüzlerce yıl önce sadece "biri böyle bir rivayet aktardı" diye senediyle kaydettiği metinleri cımbızla seçerler. Ardından bu metinlerin altına kendi dönemlerinin hadis usulü değerlendirmelerini ekleyerek "[Sahih]" veya "[Hasen bir isnadftır]" damgası basarlar.

Sonuç

Ortadaki tablo şudur: Taberî asırlar önce önüne gelen her şeyi senediyle bir havuza doldurmuştur. Asırlar sonra gelen son dönem yazarları ise o havuzdan işlerine gelen metinleri çekip almış, altlarına kendi değerlendirmelerini yazmış ve bunu "Bakın, Taberî bunu Tefsir'inde rivayet etmiştir" diyerek sunmuşlardır. Aslında taltif edilen veya sahihlenen o metinler Taberî'nin onayladığı şeyler değil, sonrakilerin Taberî'nin adını otorite olarak kullanarak kendi tezlerine delil ürettikleri kurgulardan ibarettir.

İbn Ebi Hatim'in Künyesi ve Doğum-Ölüm Tarihleri

Metnin müellifi olan büyük hadis ve tefsir otoritesi İbn Ebi Hatim er-Razi'nin künyesi ve tarihleri şu şekildedir:

- Tam Künyesi ve Adı: Ebu Muhammed Abdurrahman bin İdris bin İbn Ebi Hatim Muhammed bin İdris el-Hanzali er-Razi
- Doğum Tarihi: Hicri 240 / Miladi 854
- Ölüm Tarihi: Hicri 327 (Muharrem ayı) / Miladi 938

Taberî'ye Atfen Aktarılan "Dübürü Reddeden" Rivayetlerin Deşifresi ve İrdelenmesi
Metinde yer alan ve Taberî'nin Câmiu'l-Beyân adlı eserine de atıfta bulunarak aktarılan rivayetler arasında, cinsel ilişkinin sadece ön yolla (ferec) sınırlı olması gerektiğini savunan veya dübürden ilişki iddialarını şiddetle reddeden metinler bulunmaktadır. Bu rivayetlerin tahkik ve isnad açısından nasıl konumlandırıldığı, sistemin içyüzüyle birlikte şöyledir:

1. 1812 Numaralı Rivayet (İbn Abbas ve Said bin Cübeyr'in Reddiyesi)

- Metin Özü: İbn Abbas'a bu ayet hakkında soru sorulduğunda, "Ey yazıklar olsun sana! Hiç arkadan tarlalık olur mu?! Eğer söylediğin hak olsaydı, hayız hükmü mensuh olurdu! Buradan meşgul edildiğinde şuradan gelirsin" diyerek bu iddiayı kökten reddetmesi.
- Dipnot Tahlili: İsnadında geçen Ebu Sahr (Hamid bin Ziyad) sebebiyle bu rivayet [Zayıf] olarak derecelendirilmiştir. Ebu Sahr, dürüst kabul edilmekle birlikte hadis nakillerinde yanlışlıklara (vehme) düşen bir ravidir.
- İrdeleme: İçerik olarak mantıklı, fıtrata ve İslam'ın nezahet ilkelerine tam uygun olan bu metin, sırf isnadındaki bir ravinin hafıza zaafından dolayı "zayıf" damgası yemiştir. Taberî bunu kendi tefsirinde (4/403) zikretmiş, sonraki derleyiciler de bu zinciri zayıf bulmuştur.

2. 1811 Numaralı Rivayet (Ömer bin el-Hattab ve Hz. Peygamber'in Sınırlaması)

- Metin Özü: Hz. Ömer'in Peygamber'e gelerek binek heybesini ters çevirdiğini söylemesi ve bunun üzerine inen ayetin ardından Hz. Peygamber'in "Önüne de gel, arkasına da gel, ancak arkadan ilişmeden (döldoğan dışı yoldan) ve adet halinden sakın" buyurması.
- Dipnot Tahlili: İsnadında Yakup el-Kumi ve Cafer bin Ebi el-Mugire bulunduğu için isnadı [Zayıf] kabul edilmiştir. Ancak Tirmizi bu rivayete "Hasen garip" demiş, Ahmed bin Hanbel de Müsned'inde yer vermiştir.
- İrdeleme: Bu metin arka taraftan yaklaşılmaya (pozisyon serbestliğine) izin verirken, kesin bir dille arka yolu (döldoğan dışı yolu) yasaklamaktadır. Seneddeki hafif zayıflığa rağmen fıkhî olarak ana akım mezheplerin dayandığı temel denge noktalarından biridir.

Sistemik İrdeleme: "Sahih Olan Skandal, Zayıf Olan Doğru mu?"

Metinlerdeki en büyük çelişki ve sistemin çalıştığı mekanizma tam olarak burada deşifre olmaktadır:

1. Ahlaka Aykırı Olanın "Sahih" Çıkması: Metinde geçen 1810 numaralı rivayet (Cabir bin Abdullah'tan gelen ve önünden de arkasından da yeter ki ferec içinde olsun diyen metin) veya 1808 numaralı metinler, sened zincirindeki ravilerin (Nafi, İbn Cureyh vb.) teknik olarak çok sağlam (sika) olması nedeniyle sahih kabul edilmiştir. Hadis usulü matematiği, içeriğin ne kadar sarsıcı veya tartışmalı olduğuna bakmaz; sadece ravilerin hafızasına ve dürüstlüğüne bakar.
2. Doğru ve Nezahet İçerenin "Zayıf" Çıkması: Buna karşılık, dübürden ilişkiyi kesin bir dille reddeden, akla ve fıtrata uygun olan 1812 numaralı İbn Abbas rivayeti ise senedindeki tek bir zayıf ravi (Ebu Sahr) yüzünden zayıf ilan edilmiştir.
3. Sonrakilerin Bu Verileri Kullanması: İbn Ebi Hatim (ö. 327) ve ondan asırlar sonra gelen tahricçiler (günümüzdeki tahkikçiler veya Süyûtî gibiler), Taberî'nin ve ilk dönem kaynaklarının bu havuzunu tararken şu ironiyle karşılaşır: Dübürden ilişkiyi lafzen esneten veya kapı aralayan rivayetler teknik olarak "sahih" senedlere otururken; bunu ahlak dışı bulup reddeden en net sahabe tepkileri (İbn Abbas'ın "Hiç arkadan tarlalık olur mu!" çıkışı) usul kurbanı edilerek "zayıf" kategorisine atılmıştır.

İşte geleneksel hadis usulünün en acımasız ve en çok eleştirilen mekanizması budur: Metnin ahlakiliğine veya mantığına değil, tamamen senedin matematiksel siciline bakıldığı için, bazen halk vicdanını rahatsız eden rivayetler "sahih" damgasıyla kayıtlarda kalabilmektedir.

İbn Ebi Hatim er-Râzî'nin Metodolojik Manipülasyonu ve Sahih Rivayetleri Gizleme Mekanizması

Mesele tam da bu noktada, yani İbn Ebi Hatim er-Râzî'nin (ö. 327/938) eserini kurgularken yaptığı seçmecilikte (selektivitede) kilitlenmektedir. Ebu Muhammed Abdurrahman bin Ebi Hatim er-Râzî, büyük bir hadis tenkitçisi (cerh ve ta'dil alimi) olmasına rağmen, tefsirinde ve rivayet aktarımında belirli bir fıkhi/itikadi süzgeç kullanmıştır.

Buradaki sahtekarlık veya bilinçli sansür mekanizması şu acımasız gerçeklerle işler:

1. Taberî'nin Havuzundan İşine Geleni Cımbızlamak

İbn Ebi Hatim, kendisinden hemen önceki devrin devasa arşivi olan Taberî'nin (Câmiu'l-Beyân) malzemesine tam olarak attır. Ancak Taberî gibi "önüme gelen her şeyi senediyle yığarım, ayıklamak okuyucuya kalır" tarafsızlığını deşifre eder ve işine geldiği gibi budama yapar.

- İbn Ebi Hatim, dübürden ilişkiyi lafzen esneten veya bu konuda "Kadına dübürden yaklaşma ruhsatı vermek için inmiştir" diyen (seneden teknik olarak sahih olan) o sarsıcı rivayetleri bilerek ve isteyerek eserine almaz, kesinlikle yazmaz.

- Neden yazmaz? Çünkü kendi mezhebi ve fıkhi anlayışına göre dübürden ilişki kesin olarak haramdır. Eğer o sahih senedli rivayetleri kitabına tam olarak koysaydı, kendi inandığı ve savunduğu fıkhi çizgiyle çelişecekti.

2. Taberî'yi "Kalkan" Yaparak Suçu Başkasına Yıkmak

İbn Ebi Hatim, yazmadığı veya işine gelmediği için görmezden geldiği o sahih rivayetlerin aksine, kendi teziyle örtüşen (dübürü kesin bir dille reddeden veya lafı kendi istediği tarafa çeken) metinleri öne çıkarır. Bunu yaparken de sık sık Taberî'ye veya diğer kaynaklara atıf yapar.

- Buradaki sahtekarlık şuradadır: Okuyucuya sanki Taberî her şeyi tarafsız veriyormuş gibi bir izlenim verilir, aslında Râzî'nin kendi süzgecinden geçirilmiş, budanmış bir seçki sunulur.
- İbn Ebi Hatim, dübürden ilişkiyi haram kılan veya reddeden rivayetleri öne çıkarırken, işin diğer yüzündeki senedi sağlam (sahih) olan ama kendi ahlaki/fıkhi dünyasına ters düşen rivayetleri tamamen sansürler, adını bile anmaz.

3. "Tenkitçi" Maskesi Altında Bilinçli Sansür

İbn Ebi Hatim bir cerh-ta'dil (hadis tenkidi) otoritesidir. Normal şartlarda bir hadisçinin yapması gereken, senedi sağlam olan (sahih) bir rivayeti içeriği kendi nefsine ağır geliyor diye yok saymamaktır. Hadis usulü kurallarına göre eğer bir sened sahihse, o rivayet bilimsel olarak ortadadır.

- Lakin İbn Ebi Hatim, "isnad kuralı" ile "fıkhi inanç" çatıştığında fıkhi inancını seçer. Senedi sahih olduğu halde dübür meselesine kapı aralayan rivayetleri eserine almayarak akademisyenlik ve dürüstlük maskesi altında büyük bir sansür uygular.
- Sonra da okuyucuya, "Bakın, dübürden ilişki batıldır, haramdır, aksini söyleyenler zayıftır veya yalandır" algısını, Taberî'nin adını zırh gibi kullanarak enjekte eder.

Özetle;

İbn Ebi Hatim er-Râzî, Taberî'nin devasa ve filtresiz arşivinden sadece kendi fıkhi mezhebini ve ahlaki duruşunu haklı çıkaracak malzemeleri seçmiş; senedi sahih olmasına rağmen kendi görüşüne uymayan, toplumu ve fıkhi sarsacak o diğer sahih rivayetleri ise bilinçli bir şekilde gizlemiş ve yazmamıştır. Ortadaki manipülasyon, Taberî'nin tarafsız arşivciliğini, sonradan gelen bir mezhep taassubunun kılıfı haline getirmekten ibarettir.

İbn Kesir

Tefsir-i İbn Kesir - T: Selame 774 H.

Kitap Numarası (Şamil Kütüphanesi): 8473

Zaman Damgası: 26-01-19-0000-1-2021-01-2021

Şamil Kütüphanesi Kitap Bağlantısı